

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Bakalářská práce

2013

Tereza Sadílková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Tereza Sadílková

**Český rozhlas Leonardo – stanice jen pro
zasvěcené?**

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Tereza Sadílková**

Vedoucí práce: **doc. MgA. Martin Štoll, PhD.**

Datum obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

SADÍLKOVÁ, Tereza. Projekt Leonardo – stanice jen pro zasvěcené? Praha, 2013. 69 s. Bakalářská práce Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí bakalářské práce doc. MgA. Martin Štoll, PhD.

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává o digitální rozhlasové stanici ČRo Leonardo, která vysílala v letech 2005–2013. Jejím úkolem bylo popularizovat vědu a techniku a zároveň měla poskytovat platformu pro testování nových postupů a technologií použitelných při digitálním vysílání. Cílem mé práce je popsat stanici zejména z hlediska jejího obsahově-formátového zadání a technologií šíření a vymezit specifika její produkce, která z daných charakteristik vyplývala. Praktická část práce je pak věnována rozboru dvou pořadů, Vstupte a Natura, jehož pomocí demonstruji, jaký přístup vyžadovalo zpracování obsahu pro ČRo Leonardo.

Ze zadání stanice vyplývá, že se zaměřovala na menšinové posluchače, jejichž společným rysem byl zájem o zpracovávané téma nebo používané nové technologie. Ti tvořili poměrně stabilní posluchačskou základnu, přesto působila stanice jako málo vyprofilovaná. Mou snahou je proto také zjistit, jak se Českému rozhlasu Leonardo dařilo zpřístupňovat svůj obsah co nejširší veřejnosti, například přizpůsobením míry odbornosti a zpracováváním témat z různých oborů, aby vytvořil pestrou nabídku.

Abstract

This thesis is focused on the digital radio station Czech radio Leonardo. Its primary task was to popularize science and technology and it should also provide a platform for testing new possibilities and technologies applicable to digital broadcasting. The aim of my work is to describe the station especially in terms of its content and format assignment and technology of transmission and to define the specifics of the station's production, which arose from stated characteristics. The practical part is devoted to the analysis of two programs, Vstupte and Natura, that illustrate the findings.

The station was predetermined to concentrate on minority audience, which had the common interest in science or new technologies, although they created relatively stable audience group. However, the station seemed to miss a clear image. My attempt is therefore to find, for whom was Leonardo primarily intended and how it managed to bring its content to diverse audience, for example by adjusting the level of expertise or by covering wide range of topics.

Klíčová slova

Český rozhlas Leonardo, služby on demand, stream, posluchač, uživatel, specifika produkce, multimédia, web.

Keywords

Czech Radio Leonardo, on demand service, stream, audience, user, production specifics, multimedia, web.

Rozsah práce: 93 657 znaků bez poznámkového aparátu.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20.05.2013

Tereza Sadílková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. MgA. Martinu Štollovi PhD. za vedení mé práce a také všem respondentům, s nimiž jsem vedla rozhovory k této práci, za ochotu a poskytnutí informací o ČRo Leonardo.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:
Tereza Sadílková

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2010

E-mail diplomantky/diplomanta:
Tereza.Sadilkova@email.cz

Studijní obor/forma studia:
Žurnalistika/denní

Razítko podatelny:

Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd		
Došlo dne:	- 8 -06- 2012	-1-
Číslo:	Příloh:	Skartování heslo:
Přiděleno:		

Předpokládaný název práce v češtině:

Český rozhlas Leonardo – stanice jen pro zasvěcené?

Předpokládaný název práce v angličtině:

Czech Radio Leonardo – Only for the Dedicated?

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)
LS 2012/2013

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

ČRo Leonardo je od svého počátku plně digitální stanicí, jejímž úkolem je popularizace vědy a techniky a poskytnutí platformy pro testování nových technologií použitelných při digitálním vysílání. Již z tohoto zadání vyplývá, že se jedná o stanici určenou pro menšinové posluchače. Ti jsou definováni především svým zájmem o určité téma, případně o využívání technologií. Přesto stanice, především ve svých začátcích, ale ani dnes, není zcela jasně vyprofilována. Mým hlavním cílem tedy bude zjistit, komu je především určena a jak tomu odpovídá její obsahové a formátové složení, míra odbornosti či způsob šíření.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod – Stručná charakteristika stanice. První dvě kapitoly zpracovávají především obecné poznatky a považují je za úvodní.
 - 1.1. Okolnosti vzniku ČRo Leonardo – Stručná historie popularizace vědy na Československém a později Českém rozhlase, vznik ČRo Leonardo.
 - 1.2. Obsahově-formátové zadání – V porovnání s ČRo 1 Radiožurnál. V této podkapitole nastíním specifika vysílání stanice, ze kterých vyplývá, že je určena především pro menšinové posluchače. Dále je budu rozvíjet ve třetí kapitole.
 - 1.3. Technologie sdílení
 - 1.4. Alternativy ve světě – Stanice s podobným zaměřením v zahraničí (DRadio Wissen).
2. Popularizace vědy v pořadech
 - 2.1. Formátová analýza vysílání
 - 2.1.1. Poměr rozhlasových formátů ve vysílání
 - 2.2. Šíření obsahu pomocí multimédií a webu
 - 2.2.1. Srovnání online vysílání a webové prezentace
 - 2.3. Zhodnocení
3. Specifika produkce ČRo Leonardo
 - 3.1. Vymezení obsahových a formátových specifik s přihlédnutím ke způsobu šíření – Jak způsob šíření ovlivňuje zvolené formáty a obsahy.
 - 3.2. Příklad programového schématu a jeho vývoj
 - 3.3. Současnost
4. Obsahová analýza vybraných pořadů – Např. které vědní obory, případně kteří hosté se v pořadech nejčastěji vyskytují a jaká je jejich míra odbornosti. Abych zaznamenala i jejich vývoj,

...mésíce března a listopadu.

4.1. Třetí dimenze

4.2. Vstupte!

4.3. Meteor

5. Závěr

5.1. Způsob popularizace vědy – Jak se liší na webu a v online vysílání.

5.2. „Hon na menšiny“ – Specifikace cílových skupin.

5.3. Zhodnocení vysílání ČRo Leonardo

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Médiem, které budu ve své práci sledovat, je stanice Český rozhlas Leonardo. Součástí mé práce bude také analýza pořadů Třetí dimenze, Vstupte! a Meteor ve vybraných obdobích mezi lety 2005, tedy od vzniku stanice, a 2012. Dále se budu opírat o sociologický průzkum zaměřený na názory a postoje posluchačů stanice ČRo Leonardo od agentury NMS z roku 2007. Důležitým zdrojem pro mou práci budou také rozhovory se zakladateli stanice i jejími současnými pracovníky, především s šéfredaktorem Lubošem Veverkou.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Ve své práci budu vycházet z monitoringu vysílání ČRo Leonardo. Na jeho základě provedu kvantitativní a kvalitativní analýzu obsahového a formátového složení programového schématu i konkrétních pořadů. Dále provedu komparaci různých způsobů šíření obsahu (online vysílání, webová prezentace, multimédia apod.). V neposlední řadě bude pro účely mé práce nutné definovat zásadní pojmy jako jsou: „věda“, „posluchač“, „uživatel“ apod.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Kolektiv autorů pod vedením Ješutové, E. Od mikrofonu k posluchačům. Praha: Český rozhlas, 2003.

Publikace se věnuje vývoji rozhlasového vysílání v Československu a později v České republice. Kapitola Svobodný rozhlas se zabývá vývojem Českého rozhlasu od roku 1989 do roku 2003. Jsou zde popsány technologické změny, které toto období provázely (například počátek digitalizace) a také změna chování publika.

Maršík, J.: Úvod do teorie rozhlasového programu, Praha: Karolinum, 1994.

Kniha přináší přehled základních rozhlasových žánrů, popisuje jejich specifika a význam v celkové struktuře programu i samotnou skladbu programového schématu.

Feldman, T.: An Introduction to Digital Media. London, New York: Routledge, 2005.

Kniha poskytuje základní informace pro pochopení fungování a vývoje nových digitálních technologií používaných v současné mediální produkci. Autor se v ní zabývá rozdíly mezi online a offline médii a využíváním multimediálních aplikací.

Duspiva, Zdeněk: Digitalizace jako budoucnost elektronických médií. Praha: Votobia, 2004.

Autor ve své knize popisuje problematiku digitalizace vysílání jak v obecné rovině, tak na konkrétním případě České republiky. Nastiňuje výhody i nevýhody, které s sebou digitalizace médií přináší.

Jiráček, J.; Köpplová, B.: Média a společnost. Praha: Portál, 2007.

Publikace se věnuje vlivu médií na společnost. Zabývá se jednotlivými složkami, které se mediální komunikace účastní – tedy médii samotnými, publikem, ale i prostředím, ve kterém interakce probíhá. Kniha bere v potaz vývoj médií u nás.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Labantová, Z.: Mediální konvergence v prostředí internetu – sociodemografie publika a jeho kvantitativní výzkumy. Praha: FSV UK, 2011.

Míkovcová, E.: Specifika vysílání pro posluchače Radia 1. Praha: FSV UK, 2011.

Lichnovský, Z.: Specifika rozhlasového vysílání pro posluchače Radia Wave. Praha: FHS UK, 2011.

Baumová, A.: Zpravodajství a publicistika ve vysílání Rádia Česko. Praha: FSV UK, 2010.

Joska, L.: Český rozhlas v éře digitalizace: Příprava a vznik nových okruhů ČRo. Praha: FSV UK, 2009.

Farkaš, P.: Obraz publika v očích rozhlasových profesionálů na příkladu pracovníků redakce zpravodajství Českého rozhlasu 6 a Frekvence 1. Praha: FSV UK, 2009.

Pivodová, K.: Odhalení: nerozhlasová reality show Českého rozhlasu. Praha FSV UK, 2009.

Petřík, J.: Doplnkové služby rozhlasových stanic. Praha: FSV UK, 2008.

Datum / Podpis studenta/ky

8.6.2012

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Stanice český rozhlas Leonardo je v našich podmínkách unikátní projekt. Vznikl v okruhu nadšenců a tvůrců pořadu Meteor a je nyní základní otázkou, zda jde o svébytnou stanici s vyhraněným profilem nebo „pouze“ o rozšířené vysílání zavedeného meteorského pořadu. Na zájmu diplomantky je sympatické, že jí provokuje určitá nedodefinovaná stanice, že je schopna v krátkém časovém období její existence si najít klíčové body, na nichž je možné pro/ukázat vývoj a proměnu struktury i obsahu programové skladby a vysílacího schématu. Téma je podle mého dobře zvoleno, je časově uchopitelné a má reprezentativní funkci.

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Z nemnohé literatury ještě mohou doporučit titul: Perebinosoff, Philippe (eds): *Programming for TV, Radio & Internet – Strategy, development and evaluation*. Focal Press Burlington USA, 2005.

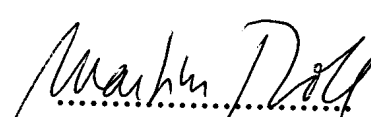
Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Doc. MgA. Martin Štoll, Ph.D.

5. června 2012

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

ÚVOD	2
1. PROJEKT LEONARDO	4
1.1. <i>Vznik ČRo Leonardo</i>	4
1.2. <i>Charakteristika stanice</i>	6
1.2.1. <i>Obsahově-formátové zadání ČRo Leonardo</i>	7
1.2.2. <i>Technologie šíření</i>	9
1.2.3. <i>Výjimečné publikum</i>	10
2. SPECIFIKA PRODUKCE	12
2.1. <i>Multimédia</i>	12
2.2. <i>Vymezení specifík s přihlédnutím k technologiím šíření</i>	15
2.2.1. <i>Programové schéma a jeho vývoj</i>	19
2.2.2. <i>Posluchač versus uživatel</i>	21
3. ROZBOR POŘADU VSTUPTE	23
3.1. <i>Dialogická Vstupte</i>	24
3.2. <i>Autorská Vstupte</i>	26
3.3. <i>Výrazové prostředky</i>	27
3.4. <i>Míra odbornosti</i>	30
3.5. <i>Četnost témat</i>	32
4. ROZBOR POŘADU NATURA	35
4.1. <i>Struktura pořadu</i>	35
4.2. <i>Výrazové prostředky</i>	38
4.3. <i>Míra odbornosti</i>	39
4.4. <i>Žánrová a tematická pestrost</i>	40
ZÁVĚR	44
<i>Vysílání Leonarda dnes</i>	44
<i>Zhodnocení produkce ČRo Leonardo</i>	45
SUMMARY	47
POUŽITÉ ZDROJE	49
SEZNAM PŘÍLOH	58
PŘÍLOHY	59

Úvod

Když 28. února 2013 skončilo vysílání Českého rozhlasu Leonardo, jeho posluchači si posteskli, že skončila „*jediná stanice, která nebyla plná politiky a dala se poslouchat*“. Ti, kdo nepatřili mezi příznivce Leonarda, lhostejně odvětili, že to byla stanice, kterou „*stejně nikdo neznal a neposlouchal*“. Ačkoliv oba soudy jsou přehnané, v jistém smyslu mají pravdu. Leonardo nebylo stanicí s obrovským dopadem, která by lámala rekordy v poslechovosti, přesto si zaslouží pozornost, protože v mnoha ohledech se většině rozhlasových projektů opravdu vymykalo.

V první řadě šlo o jedinou stanici (nejen) u nás, jejímž cílem bylo popularizovat vědu a techniku. Tato disciplína sama o sobě vyžaduje zcela odlišný přístup než jiné oblasti zpravodajství a publicistiky. ČRo Leonardo měl navíc sloužit k testování nových postupů, technologií a možností šíření obsahu. Spojit tyto dva fenomény bylo obtížné a už od počátku předurčovalo stanici k tomu, že se bude orientovat na menšinové posluchače, jejichž společným rysem bude zájem o připravovanou problematiku, případně o nové technologie¹.

Zajímalo mne, jak přistupovala stanice ČRo Leonardo ke zpracování vědeckých témat a jak hledala rovnováhu mezi odborností, která vyhovovala specialistům, a zjednodušením, které obsah zpřístupňovalo laické veřejnosti. V této práci se proto snažím zjistit, komu byla produkce Leonarda primárně určena. Zároveň se soustředím na způsob užití multimedií a na to, do jaké míry nové postupy ovlivňovaly produkci stanice.

První část práce, druhá a třetí kapitola, je teoretická a považuji ji za úvodní. Představuje a obecně charakterizuje stanici ČRo Leonardo, co do technologií šíření či obsahově-formátového zadání, a dále vymezuje specifika její produkce. Po ní následuje praktická část, jejímž cílem je ilustrovat, jak Leonardo v praxi plnilo své zadání, a to za pomoci deskripce a komparace pořadů *Natura* a *Vstupte* ve dvou různých časových úsecích. Na základě těchto kvalitativních analýz budu také demonstrovat, jak Leonardo zpřístupňovalo svůj obsah co nejširšímu publiku.

Vzhledem k rozsahu zkoumaného materiálu jsem se rozhodla odchytil od původních tezí. Namísto tří zamýšlených pořadů budu popisovat pouze dva. Vyřadila jsem z analýzy pořad *Třetí dimenze*, protože se *Vstupte* konvergovaly zejména v posledních letech do jednoho typu. Rozdíl mezi problémovou diskusí a portrétním

¹ Právě tímto zájmem je vymezen „menšinový posluchač“ i pro účely mé práce.

rozhovorem se stíral natolik, že jsem nepovažovala za důležité zkoumat oba pořady. Pro Vstupte jsem se rozhodla z toho důvodu, že bylo součástí programového schématu od počátku vysílání. Meteor jsem se pak rozhodla nahradit magazínem Natura jako původním pořadem ČRo Leonardo. Pořad Meteor vznikl a nadále vzniká primárně pro ČRo Dvojka. Odlišná je i teoretická část, kde jsem se původní druhou a třetí kapitolu rozhodla sloučit do jedné, v níž popisuji specifika produkce ČRo Leonardo.

Kromě odborné literatury jsem jako zdroj použila především zvukový archiv Českého rozhlasu iRadio, výroční zprávy a další veřejně dostupné dokumenty Českého rozhlasu a osobní rozhovory s bývalými členy redakce ČRo Leonardo.

1. Projekt Leonardo

Tato kapitola obsahuje obecné informace o ČRo Leonardo, zejména o jeho obsahově-formátovém zadání a způsobu šíření. Nejprve objasňuje okolnosti vzniku této popularizační stanice a zasazuje jej do příslušného historického kontextu.

1.1. *Vznik ČRo Leonardo*

Od počátku rozhlasového vysílání u nás² byl zcela zřetelný apel na vzdělávací funkci tohoto média a naučné pořady byly vždy součástí programu. Do poválečného období se udržovala tradice přednášek významných osobností společenského života. Od 20. let 20. století vznikaly školské rozhlasové pořady, určené přímo jako doplnění výkladu pedagogů, a odborné rozhlasové pořady, které měly navíc politické či stranické zájmy. Po roce 1948 byla rozhlasová tvorba výrazně ovlivněna novou ideologií. Většina pořadů, včetně vzdělávacích, byla poplatná komunistické propagandě. Přesto se i v této době vysílaly naučné pořady, v nichž se dařilo míru ideového zabarvení omezit (jmenujme cykly *Hovoří k vám lékař*, *Stopy, fakta, svědectví* či *Poznáváme tajemství přírody*). Později se rozhlasová tvorba vzdělávacího charakteru zaměřila spíše na mladší posluchače (šlo zejména o výchovné pořady *Otvírání studánek*, *Zlatá zebra*, *ABC docela malých doktorů*). Za vzdělávací můžeme považovat i vysílání pro mládež (pořady *Domino*, *Šipka*, *Sputnik* a významný *Meteor*)³.

Po roce 1989 došlo bohužel k jisté stagnaci výroby naučných pořadů, přestože po vzniku komerčních rádií je právě vzdělávací funkce rozhlasu jedním z aspektů, které odlišují médium veřejné služby od soukromých subjektů a je zakotvena i v legislativní normě. Důvodem byla mimo jiné obava, že náročné vzdělávací pořady mohou publikum spíše odradit⁴. Nicméně popularita pořadů jako jsou *Toulky českou minulostí* nebo *Meteor* (který se už nezaměřuje na pouze na mládež) vysílaných v průběhu 90. let i v současnosti svědčí o zájmu posluchačů o odborná témata.

S digitalizací se Českému rozhlasu otevřely možnosti pro vznik specializovaných projektů, které mohly lépe zacílit na konkrétní posluchače. V dubnu 2005 začal vysílat Český rozhlas D-dur, který je určen pro zájemce o vážnou hudbu, v květnu toho roku

²18. května 1923

³Podrobněji např. MARŠÍK, Josef. *Úvod do teorie rozhlasového programu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995.

⁴MORAVEC, Václav. Svobodný rozhlas 1990–2003. In: JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 458–459. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/01075620.pdf

vzniklo i zpravodajské Rádio Česko. Třetí ryze digitální stanicí byl Český rozhlas Leonardo⁵, který byl původně součástí Českého rozhlasu 8 Online (dnes Nová média ČRo). Projekt s návrhem nové vědecko-popularizační stanice podal začátkem roku 2005 Miroslav Bobek, tehdejší ředitel ČRo 8. „*Měla být nejen streamem pořadů, ale měla být i silně provázaná s webem, utvářet multimediální obsah, zkrátka měla vytvářet obsah, který by se používal různými způsoby, nejen v rozhlasovém streamu. V tomto pohledu Leonardo mělo být značkou, pod kterou se měl šířit různý obsah.*“⁶

V rámci Projektu I. etapy digitálního vysílání Českého rozhlasu a vývoje nových médií vznikla 1. května 2005 rozhodnutím generálního ředitele (po souhlasu Rady Českého rozhlasu) redakce multimediálních projektů, jejímž úkolem bylo připravit vysílání ČRo Leonardo. Už od března toho roku probíhaly přípravy programu stanice⁷ (podílela se na nich zejména Markéta Kaclová, pověřena vedením redakce, Miroslav Bobek, Robert Tamchyna a Petr Mančal⁸), které vyvrcholily v červenci a srpnu, kdy už probíhalo zkušební vysílání.

Součástí příprav byl také výzkum, který měl zjistit, na jakou cílovou skupinu by se nově vznikající stanice měla zaměřit nebo o kterých tématech by měla informovat. Z něj vyplynulo, že o vědecko-technickou stanici měli zájem především mladiství a senioři, obě skupiny spíše se základním vzděláním. Šetření alespoň částečně ovlivnilo programovou strukturu stanice – na jeho základě se upustilo od původního záměru vytvořit pořad pouze o IT technologiích, namísto toho vznikl magazín Nula-jednička věnovaný technologiím v širší rovině⁹ (který měl zvláště v pozdějších letech přesah do mnoha oborů). Miroslav Bobek ale podotkl, že primární snahou bylo vytvořit kvalitní popularizační stanici, až za ní bylo přizpůsobení obsahu předpokládané cílové skupině¹⁰.

Redakce stála také před složitým úkolem personálně obsadit stanici. Náročnost procesu byla způsobena především vysokými požadavky na odbornost redaktorů, specifiky popularizace vědy a v neposlední řadě požadavkem, aby všichni redaktoři měli kultivovaný a profesionální projev. Nakonec se podařilo sestavit tým, který se v průběhu vysílání ještě vycizeloval. Stanice začala vysílat 1. září 2005 v 9:00.

⁵ Pouze digitálně vysílá také Český rozhlas Wave, určený mladým posluchačům, ten ale původně vysílal analogově a nejednalo se o čistě digitální projekt.

⁶ Viz Příloha č. 3: rozhovor s Miroslavem Bobkem.

⁷ Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2005. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/rada/2005/vz2005.pdf>

⁸ Viz Příloha č. 2: rozhovor s Markétou Kaclovou.

⁹ Viz Příloha č. 2: rozhovor s Markétou Kaclovou.

¹⁰ Viz Příloha č. 3: rozhovor s Miroslavem Bobkem.

V průběhu existence Leonarda docházelo z různých důvodů k personálním změnám. Největší dopad měly pochopitelně obměny ve vedení stanice. Původně byl ředitelem Miroslav Bobek, Markéta Kaclová byla pověřena vedením redakce. V roce 2006 přišel do redakce Ondřej Vrtiška na místo šéfredaktora. Později téhož roku odešla Markéta Kaclová a vedoucím redakce se stal Luboš Veverka. Na konci roku 2009 opustil stanici také Miroslav Bobek a místo ředitele stanice bylo posléze zrušeno. Ve stejném roce nahradil Ondřeje Vrtišku Luboš Veverka, který by šéfredaktorem až do konce roku 2012, vedením redakce byl pak pověřen Robert Tamchyna.

Leonardo jako stanice zaniklo 28. února 2013 společně s Českým rozhlasem 6 a Rádiem Česko. Od 1. března 2013 vysílá nový okruh zaměřený na mluvené slovo Český rozhlas Plus, který je výběrem z programů těchto tří stanic. Tvůrčí skupina vědy a techniky (která sestává převážně z bývalých redaktorů ČRo Leonardo) pro ni připravuje od pondělí do soboty magazín Leonardo.

1.2. Charakteristika stanice

Český rozhlas Leonardo byl zpravodajsko-publicistická stanice zaměřená na popularizaci české i světové vědy a techniky. Vysílal 24 hodin denně 7 dní v týdnu. Původní obsah tvořil v posledním roce 73%¹¹, zbytek sestával z pořadů zaměřených na vědu, které se přebíraly z celoplošných i regionálních stanic Českého rozhlasu, případně z četby vybírané z archivu rozhlasu. Hlavními složkami vysílání byly magazíny, dále diskusní pořady a aktuální zpravodajsko-publicistické přehledy. Redakci Leonarda tvořilo přibližně 17-19 stálých zaměstnanců (jejich počet v průběhu let kolísal). Od roku 2008 začal ČRo Leonardo vydávat ve spolupráci s nakladatelstvím Radioservis Edici Leonardo. Stanice nikdy nevysílala analogově, její vznik byl úzce spjat s digitalizací (byla šířena zejména v systému DVB-T). Dostupná byla také na internetu, kde byl její program k dispozici v mnoha audio formátech ve streamu¹² nebo prostřednictvím služby on demand¹³ v mp3 archivu (iRadiu). Webové stránky byly integrální součástí stanice a poskytovaly bohatý multimediální obsah. Podrobněji se technologiemi šíření obsahu, které determinovaly posluchačskou základnu, budu věnovat dále ve své práci.

¹¹ Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2012. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocní-zprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2012--1192948

¹² Streamované pořady jsou přenášeny online.

¹³ Služby „na přání“, které může recipient přizpůsobit svým preferencím a potřebám.

Leonardo úzce spolupracovalo s divizí Český rozhlas Online, ze které vzešlo, a to až do odchodu ředitele obou složek Miroslava Bobka. To vyplývalo z jejího zadání testovat nové technologie. Primárně však šlo o vzdělávací stanici, proto pro ni byla důležitá také spolupráce s různými institucemi zejména s Akademií věd České republiky, která byla jejím hlavním partnerem, Českým vysokým učením technickým, Univerzitou Karlovou, Univerzitou Palackého v Olomouci, Národní knihovnou a mnoha dalšími.

Projekt Leonardo byl svým charakterem a zaměřením na popularizaci vědy a vzdělávání zcela unikátní, a to nejen v Česku. Jediný podobný projekt v rámci EBU¹⁴ je DRadio Wissen, které je ovšem založeno na principu zpravodajsko-publicistického proudu a dává větší prostor hudbě na úkor hlubších analýz¹⁵.

1.2.1. Obsahově-formátové zadání ČRo Leonardo

ČRo Leonardo vysílal přibližně 80-90% pořadů zaměřených na popularizaci vědy a techniky, a to pomocí různých formátů. V první řadě to byly hodinové (resp. 55minutové) magazíny specializované vždy na jedno vědní či technické odvětví (technologie–Nula-jednička, medicína–Ženšen, etnografie–Sedmý světadíl, přírodní vědy–Natura, historie–Zrcadlo a astronomie–Nebeský cestopis). Vzhledem ke zvolenému formátu zde byl velký požadavek na jejich tematickou i žánrovou pestrost. Celková koncepce pořadu ale víceméně závisela na konkrétních autorech.

Dalším důležitým prvkem vysílání byly diskusní pořady Vstupte a Třetí dimenze, které měly premiéru každý všední den. V případě prvního jmenovaného šlo převážně o portrétní rozhovory, hlouběji se jím budu zabývat ve své analýze. Třetí dimenze byla koncipovaná jako beseda dvou a více hostů, kteří nabízeli svůj pohled na problémy, jež se ve většině médií nazírají spíše pohledem ekonomů či politiků.

Třetím pilířem vysílání byl publicisticko-zpravodajský hodinový přehled Monitor (který nahradil původní Dopoledne s Leonardem). Svůj prostor dostával opět každý všední den. Nabízel rozhovory k aktuálním tématům, reportáže, pozvánky nebo živé telefonáty. A dával prostor i oblastem, které bylo náročné zařadit do některého z magazínů (například obory společenských věd). ČRo Leonardo nabízel záznamy

¹⁴ European Broadcasting Union.

¹⁵ TAMCHYNA, Robert. Český rozhlas Leonardo a jeho role v popularizaci vědy. In: CENTRUM VEDECKO-TECHNICKÝCH INFORMÁCIÍ SR. *Možnosti využitia klasických prostriedkov masmediálnej komunikácie pre TT*. Bratislava, 2011, s. 37-50. Dostupné z: http://nitt.cvtisr.sk/buxus/docs/Studia_II_final.pdf

přednášek českých odborníků, zejména v pořadu Víkendová univerzita, a přenos projektu Science Café¹⁶.

Část vysílání, která se primárně nezaměřovala na vědu a techniku (zbylých 10-20% produkce), sestávala především z četby a hudby. Právě hudební složka vysílání hrála poměrně výjimečnou roli, přestože nebyla dominantní (poměr hudby a mluveného slova byl 30:70). Stanice nepoužívala automatický odbavovací program Selector, hudbu do vysílání vybíral hudební redaktor (od začátku jím byl Leoš Kosek). I v této oblasti byla patrná snaha rozšiřovat obzory posluchačů. Namísto středního proudu se hrály spíše alternativní styly, etnická hudba, world music nebo jazz. Různým žánrům a hudebním novinkám se věnoval také 30minutový hudební pořad Nota Bene.

Zásadní byla spolupráce s ostatními stanicemi Českého rozhlasu, ať už se jednalo o přebírání pořadů do vysílání ČRo Leonardo nebo naopak tvorbu pro jiné stanice. K nejvýznamnějším pořadům spadajícím do první kategorie patří Toulky českou minulostí (Český rozhlas Dvojka), Planetárium (Český rozhlas Sever), Techno (Český rozhlas Hradec Králové), Vltavín (Český rozhlas České Budějovice) nebo hudební pořady jako Hodina mezi drakem a hadem (Český rozhlas Vltava).

Třetí dimenzi a zkrácené verze Vstupte a Týden ve vědě a technice¹⁷ připravené redakcí Leonarda pak vysílalo Rádio Česko. Jednotlivá témata z posledního zmíněného pořadu se objevovala také ve vysílání ČRo Radiožurnál nebo v rubrice Úžasný svět (ČRo Dvojka). Leonardo se dále redakčně podílelo na tvorbě vzdělávacích pořadů pro další stanice Českého rozhlasu. Vznikal zde například oblíbený magazín Meteor, který byl následně v reprízách součástí programu Leonarda, nebo úterní Kontakt Dvojky, v němž moderátoři hovoří s českými vědeckými kapacitami. Jejich rozhovor doplňují posluchačské dotazy a komentáře. Oba pořady se připravovaly pro vysílání Českého rozhlasu Dvojka a jsou stále součástí programu stanice.

Kromě toho nabízelo Leonardo specializované projekty, většinou spojené i s multimediálním obsahem, ve kterých formou dokumentů či jiných náročnějších žánrů komplexně zpracovávalo různá témata. Za všechny jmenujme „tak trochu jinou reality show“ Odhalení, která se setkala s mezinárodním úspěchem.

Obsahové i formátové zadání ČRo Leonardo se „na první poslech“ výrazně lišilo od jiných stanic. Důvodem bylo úzké tematické zaměření na vědu a poměrně rozsáhlé

¹⁶ Podstatou toho unikátního projektu je neformální setkávání vědců s širokou veřejností, při kterých se rozvíjí zajímavé diskuse.

¹⁷ Leonardo tento pořad vysílalo v neděli a shrnovalo v něm nejzajímavější události z oblasti vědy a techniky z uplynulého týdne.

publicisticko-zpravodajské materiály, které často složitá témata vyžadovala, aby je bylo možné obsáhnout v celé šíři a podat informace v náležitém kontextu. Specifiky produkce, stejně jako vývojem nastíněného programového schématu a multimediálním projektům se budu více věnovat ve druhé kapitole.

1.2.2. Technologie šíření

V rámci digitalizace byla od 21. října 2005 stanice dostupná v systému DVB-T v multiplexu A Českých Radiokomunikací (od roku 2008 pak v nové veřejnoprávní síti 1), jehož pokrytí se postupně rozšířilo na celou Českou republiku. O několik dní později, 27. října 2005, začal ČRo Leonardo vysílat v multiplexu T-DAB. Jednalo se pouze o experimentální rozhlasové digitální vysílání, které připravil Český rozhlas se společností Teleko. Trvalo měsíc a skončilo 25. listopadu 2005. Pravidelně se program Leonarda šířil v systému DAB od roku 2011, přičemž během dalšího roku došlo k rozšiřování pokrytí na území celé ČR. Naladit Leonardo bylo od roku 2006 možné také v systému DVB-S, konkrétně pomocí satelitu Astra 3A. Od roku 2008 byla stanice součástí nabídky některých kabelových televizí a televizí využívajících internetový protokol (IPTV).

Významným kanálem byl internet, kde ČRo Leonardo vysílal od začátku (tedy od 1. září 2005), a to nejprve v devíti, od roku 2006 dokonce v deseti různých kvalitách (s datovým tokem od 16 do 256 kbps) a třech formátech (WMA, MP3 a OGG), tak, aby byl přístupný co největšímu počtu uživatelů. Vysílání po internetu bylo součástí propojeného vysílače, který slouží pro všechny stanice Českého rozhlasu.

Kromě tohoto online streamu (živého vysílání) nabízelo Leonardo také služby on demand prostřednictvím iRadia (dříve Rádia na přání), což je rozsáhlý zvukový MP3 archiv Českého rozhlasu. Do své nabídky zahrnuje Leonardo také podcasting, který umožňuje nastavení konkrétních pořadů, takže se automaticky stahují do počítače uživatele. Součástí nabídky internetových stránek byly také rozšiřující materiály jako články, videa, záznamy kamer umístěných přímo ve studiu¹⁸, audioslideshow a další multimediální obsahy a doplňkové služby.

K propagaci Českého rozhlasu Leonardo sloužily profily na sociálních sítích (Facebook, Twitter, MySpace) a vstoupil také do prostředí Second Life. V tomto virtuálním počítačovém světě mělo Leonardo své studio, které si mohli zájemci

¹⁸ Leonardo jako první nabídlo nepřetržitý přenos obrazu ze studia.

prohlédnout. Uvedené kanály sloužily i ke komunikaci posluchačů s redakcí stejně jako email nebo ICQ.

1.2.3. Výjimečné publikum

Bylo zřejmé, že i v tomto ohledu bude Leonardo vyčnívat. Nemělo totiž klasickou, jasně definovanou cílovou skupinu. Společnou charakteristikou posluchačů ČRo Leonardo byl především zájem o vědu a nové informace. Navzdory tomu tvořili poměrně pevnou základnu. Pokud bychom se přesto ptali po profilu „typického posluchače“, mohli bychom předpokládat, že jím je: „muž ve věku 25 – 50 let se zájmem o nové technologie, aktivně používající internet s minimálně středoškolským vzděláním“¹⁹. Tyto údaje pocházejí převážně z kvalitativního šetření *Názory a postoje posluchačů stanice ČRo Leonardo*, které v květnu 2007 vypracovala agentura NMS (Network Media Service) a potvrzují je i interní materiály Českého rozhlasu. Stanice se snažila tento trend (který příliš neodpovídal původnímu zmíněnému výzkumu) korigovat a připravovala pořady pro starší i mladší věkové skupiny, menšiny apod. Publikum stanice bylo složené ze zvědavých lidí, kteří nemuseli být vzdělaní v žádném z nabízených oborů a měli zájem o ryze popularizační pořady, ale i z těch, kteří měli vysokou úroveň vzdělání a vyžadovali delší a odbornější obsah.

Počítalo se i s tím, že stanice svým poměrně úzkým zaměřením (a na začátku vysílání i způsobem šíření) bude cílit spíše na malé cílové skupiny. Podle údajů Radio Projektu²⁰ dosahovala zpočátku její denní poslechovost přibližně 2000 až 3000 posluchačů, v pozdějších letech mezi 5000 a 8000. Co se týče týdenního poslechu, zaznamenala stanice nejlepší výsledek v roce 2012, kdy si ji naladilo 28 000 posluchačů. Je ovšem nutné mít na paměti, že vzhledem k poměrně malému publiku, je výzkum zatížen statistickou chybou a náhodnými výkyvy.

Do těchto šíření navíc nebyl zahrnut poslech na internetu. V roce 2011 podle interních dat Českého rozhlasu dosahovala průměrná návštěvnost internetových stránek Leonarda průměrně 76 000 za měsíc²¹ a stanice v průměru zaznamenala 43 000²²

¹⁹ VEVERKA, Luboš a Robert TAMCHYNA. Český rozhlas Leonardo a jeho role v popularizaci vědy. In: ROSŮLEK, Přemysl a kol. *Science Communication: se zřetelem na sociálně-vědní témata*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011, s. 163.

²⁰ Údaje o poslechovosti jsou dostupné na <http://www.median.cz/?lang=cs&page=1&sub=9>.

²¹ Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2011. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2011--1038925 a Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2012. Dostupné z:

unikátních spuštění přehrávače živého vysílání. V roce 2012 přesahovala návštěvnost stránek stabilně 230 000²³. Počet spuštění přehrávače příslušná výroční zpráva České rozhlasu neuvádí, vzhledem k dlouhodobým tendencím lze ale předpokládat, že také narůstal. Luboš Veverka v rozhovoru uvedl, že dle interních šetření se více než zdvojnásobil²⁴. Stoupal také počet stažení pořadů z iRadia.

http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2012--1192948

²² TAMTÉŽ

²³ Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2011. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2011--1038925 a Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2012. Dostupné z:

http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2012--1192948

²⁴ Viz Příloha č. 1: rozhovor s Lubošem Veverkou.

2. Specifika produkce

Z doposud uvedeného je tedy zřejmé, že spojení úzkého zaměření na vědu a techniku a způsobu šíření (které se muselo řídit nejen logikou digitálního a online vysílání ve streamu, ale přizpůsobit se i internetové distribuci on demand), muselo nevyhnutelně ovlivnit produkci. V této kapitole se zaměřím na to, jaká byla specifika šíření obsahu na ČRo Leonardo.

2.1. Multimédia

Jasně vymezit multimédia je náročné. Obecně a do jisté míry zjednodušeně však tímto termínem, který má mnoho definic, rozumíme: „*integraci většího počtu dosud známých médií (tisk, rozhlas, televize, film, zvukové a obrazové záznamy) v jednom uživatelském prostředí*”²⁵. Jejich využívání tedy zahrnuje mimo jiné vizualizaci obsahu, a to i v rozhlase jako v médiu, kde si to dříve málokdo uměl představit. „*V současné době má téměř každá rozhlasová stanice své vlastní webové stránky. Pro většinu z nich jsou součástí marketingu, mnohé ale poskytují posluchačům webové stránky jako kybernetickou přidanou hodnotu vysílání, vzhledem k tomu, že mnoho lidí stráví u počítače bezpočet hodin v práci i doma. Webové stránky nejsou určeny jen k podpoře poslechu, ale slouží jako obrazová součást rozhlasového vysílání. Způsob, jak zviditelnit dříve neviditelné médium.*”²⁶

Český rozhlas vstoupil do multimediálního prostředí v roce 1994, když spustil svou prezentaci na internetu (tehdy ještě prostřednictvím protokolu gopher). Původním obsahem bylo pouze anglické zpravodajství, zejména z toho důvodu, že na počátku 90. let byl internet ještě doménou akademické sféry. O dva roky později se přidalo i první živé vysílání a svých českých stránek se rozhlas dočkal v roce 1998. Od té doby se velmi dynamicky rozvíjí, zejména v posledním desetiletí. Svou sekci webu *rozhlas.cz* má každá stanice či projekt. Mezi revoluční změny patřilo zavedení integrovaného přehrávače a služeb on demand, tedy mp3 archivu a podcastingu, kterým se ještě budu věnovat.

²⁵ ŠMÍD, Milan. *Stručný slovník elektronických médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, s. 32.

²⁶ KEITH, Michael C. *The Radio Station: Broadcast, Satellite & Internet*. 8. vyd. Amsterdam: Focal Press, 2010, s. 102.

Rozsáhlým projektům využívajícím multimédia se rozhlas věnoval ještě před vznikem Leonarda jako vědecko-technické stanice. Je však příznačné, že snahou většiny z nich bylo popularizovat vědu či přírodu a vzdělávat. Mezi nejvýznamnější patří tyto:

Africká odysea

V roce 1995 proběhlo mapování migračních cest čápů černých. Rozhlas k tomu využil tehdy revoluční technologie, například systém GPS. V roce 1997 měla Africká odysea vlastní webové stránky, kde se zveřejňovaly mapy, fotografie, zvukové ukázky a dokonce i krátké video z webové kamery. Podle Filipa Rožánka jde o stále respektovanou „prababičku“ multimediálních projektů v rozhlase²⁷.

Mládě milénia

Pomocí webových kamer sledoval v roce 2000 Český rozhlas, spolu s návštěvníky jeho internetových stránek, mládě vzácného nosorožce bílého, které se narodilo v zoologické zahradě ve Dvoře Králové. Přenos realizovaný prostřednictvím ČRo Online skončil po třech měsících. Mimo jiné upozornil na úspěchy českých chovatelů a na špatnou situaci nosorožců ve volné přírodě.

Sokoli v srdci velkoměsta

Šlo o přímý internetový přenos z hnízda ohrožených sokolů stěhovavých, kteří se usídlili na jedné z věží Týnského chrámu v Praze. Projekt se uskutečnil v roce 2001, organizoval ho ČRo Online, další rok na něj navázalo sledování poštolek v Plzni.

Odhalení

Na tomto významném projektu, který získal i mnohá zahraniční ocenění, se kromě ČRo Online už přímo podílela nová stanice ČRo Leonardo. Prostřednictvím „Tak trochu jiné reality show“, která měla několik sérií mezi lety 2005 a 2009 a již vysílala i Česká televize, se diváci a posluchači seznámili s životem goril v pražské ZOO.

²⁷ Rožánek, Filip. Český rozhlas si s internetem rozumí už 15 let. In.: *Svět rozhlasu*, 2009, č. 21, s. 36.

Socha

V roce 2007 přijel do Česka talentovaný sochař ze Zimbabwe Lovemor Bonjisi. Po dobu 12 dnů tvořil sochu v pražské botanické zahradě. ČRo Leonardo a ČRo Online byly u toho a přinesly opět přímý přenos stejně jako další multimediální materiál k danému tématu. Tentokrát se do projektu mohli zapojit i lidé, kteří se na sochařovu práci přijeli podívat.

Expedice Dhaulagiri a Annapurna

Multimediální počín, za kterým stál Český rozhlas Region Vysočina. Horolezci Radek Jaroš a Zdeněk Hrubý zdolali v roce 2008 osmitisícovky Dhaulagiri a Annapurnu. Regionální stanice o akci informovala prostřednictvím reportážních sestřihů, telefonátů, fotografií a videí z místa, která jí horolezci poskytli.

Jak se točí pohádka

Český rozhlas nechal posluchače nahlédnout do zákulisí natáčení pohádky podle Hanse Christiana Andersena. Návštěvníci webových stránek mohli zjistit, s čím se při práci potýkají herci, režisér či zvukaři.

Do hlubin historie

Pátrání po tanku, který údajně v roce 1945 utopili v Labi prchající němečtí vojáci. Hledaný předmět se v řece nenašel, na rozdíl od mnoha jiných zajímavostí z druhé světové války. Průběh akce popisuje rozsáhlá aplikace, kterou opět zaštitily ČRo Leonardo a ČRo Online.

Mládě pralesa

V roce 2008 proběhlo po dobu 5 měsíců sledování dalšího přírůstku do ZOO Dvůr Králové. Tentokrát jím bylo mládě afrického sudokopytníka okapi.

Paměť národa

Český rozhlas se také v roce 2008 podílel na vzniku pamětnického digitálního archivu Paměť národa. Obsahuje vzpomínky a svědectví veteránů z druhé světové války, lidí, kteří přežili koncentrační tábory, politických vězňů, ale i agentů tajné policie.

Keltové

Multimediální projekt Českého rozhlasu navazuje na populární cyklus Toulky českou minulostí. Interaktivní aplikace mapuje historii Keltů, jejich každodenní život i současný výzkum z této oblasti.

Obrana železné opony

V rámci tohoto projektu, na jehož základě opět vznikla rozsáhlá webová aplikace, se redaktoři a odborníci vydali po stopách poválečného opevnění našich hranic. Do hledání bunkerů se zapojili i posluchači rozhlasu. Podílel se na něm opět zejména ČRo Leonardo a ČRo Online

Redakce ČRo Leonardo využívala multimediální obsah i ve vlastních projektech, většinou ve spojení s náročnějšími žánry z hlediska rozhlasové teorie. Například vysílání k 40. Výročí přistání člověka na Měsíci (2009), cykly věnované Anežce České (2011) či klášteru Zlatá Koruna (Ve znamení železa i zlata 2011) nebo testování elektromobilu v rámci akce ELOREX – Elektrické okružní republikové expedice (2011). Výhodou multimediálních projektů bylo, že dokázaly danou problematiku zpřehlednit a díky své názornosti více přiblížit laickému publiku a v neposlední řadě více zaujaly recipientovu pozornost. Povědomí veřejnosti o této činnosti rozhlasu ovšem bylo velmi malé, snad kromě nejúspěšnějšího projektu svého typu – Odhalení.

2.2. Vymezení specifík s přihlédnutím k technologiím šíření

Zaměření ČRo Leonardo a způsob, jakým informace předával, spolu úzce souvisely. Komplexnost zpracovávaných témat a jejich náročnost často vyžadovaly i obsáhlé vysvětlení, zejména pokud šlo o technologie nebo přírodní vědy, kde bylo navíc nutné užívat náležitou terminologii. Jednotlivé příspěvky redaktorů v magazínech proto měly poměrně dlouhou stopáž, minimální délka byla přibližně tři minuty, většina z nich byla ale delší, o stopáži kolem 6 minut. Některé materiály, ať už to byly rozhovory, montáže nebo reportáže, zařazované do jednotlivých magazínů, měly běžně mezi 10 a 15 minutami. Součástí programu byly hodinové diskusní pořady, které se v mnoha případech vysílaly s minimem hudby. Právě velká časová dotace, kterou měli redaktoři

k dispozici, dávala možnost využít mnoho rozhlasových žánrů, jako byly dokumenty nebo reportáže²⁸.

Různorodé demografické složení publika ČRo Leonardo ovlivňovalo i míru odbornosti v jednotlivých pořadech. Mezi posluchači stanice byli lidé různého věku, vzdělání a zaměření, čemuž se musela přizpůsobit produkce. Šlo zejména o užívání odborné terminologie, číselných dat nebo nutné zjednodušování dané problematiky. Jak stanice dosahovala toho, aby byly pořady z hlediska odbornosti přijatelné pro největší skupinu veřejnosti, budu popisovat na konkrétních případech při rozboru pořadů.

Aby Leonardo zasáhlo co největší počet posluchačů, snažilo se o tematickou pestrost a přinášelo informace z různých vědních oborů, ať už z oblasti přírodních, technických, humanitních či společenských věd. Redakce zpracovávala i další témata často s přesahem do nevědeckých oborů, především do kultury (zejména pokud šlo o zprávy z výstav nebo festivalů). Přestože většinou se stanice držela své vědecko-technické linie, kvůli svému širokému záběru mohla působit poněkud nevyprofilovaně. Na druhou stranu tato nízká míra vyhraněnosti jí dávala možnost poměrně svobodně pracovat s širším obsahem.

Tyto odlišnosti od produkce většiny rozhlasových stanic byly dané zejména obsahově-formátovým zadáním ČRo Leonardo. Co do žánrové skladby či technické realizace jednotlivé pořady v podstatě odpovídaly běžné rozhlasové praxi. Důvod je zřejmý. Stanice šířila svůj obsah dvěma hlavními kanály – v digitálních systémech a prostřednictvím internetu, kde bylo možné využít online přenosu (streamu) nebo služeb on demand (archivu nebo podcastu). Přičemž u digitálního přenosu a ve streamu: „...vnímají posluchači vysílaný pořad zcela stejně jako rozhlasové vysílání. Lineární akusticko-auditivní princip vymezuje mantinely, v nichž se mohou autoři pohybovat.“²⁹

Na druhou stranu služby on demand dávají recipientovi jistou volnost při práci s nabízeným obsahem. Díky nim si lze například vybrat pouze ty pořady, o které má dotyčný zájem a navíc přesahují jednu ze základních charakteristik rozhlasové tvorby, již zmíněnou linearitu. Příjemce se může vracet, zastavit audio, poslouchat zvuk jak

²⁸ Leonardo bylo například první redakcí, která vytvořila reportáž v prostorovém zvuku 5.1. Dílo s názvem Mokrsko 2008 od autorů Marka Janáče a Jany Jirátové zachycuje průběh unikátní požární zkoušky, kterou organizovala Fakulta stavební ČVUT. Celkem 22 mikrofonů natáčelo synchronně po tři dny dění kolem hořící budovy.

²⁹ VEVRKA, Luboš a Jiří SUCHOMEL. Internetová rádia, utajený svět na přání. In: OSVALDOVÁ, Barbora, Alice TEJKALOVÁ a kol. *Žurnalistika v informační společnosti: Digitalizace a internetizace žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, s. 129.

chce a kdy chce. Pomocí podcastů, fungujících na principu RSS čteček, si může nastavit oblíbené pořady, které se pak následně automaticky stahují do jeho zařízení.

Také tyto faktory mají vliv na tvorbu obsahu určenou pro šíření prostřednictvím služeb on demand. V praxi se to projevuje zejména tak, že není vhodné uvádět časové údaje, vzhledem k tomu, že recipient sám volí dobu poslechu. Je lepší volit spíše neutrální časové oslovení (u ČRo Leonardo často zaznívalo „*V pravidelném čase vás vítá...*“). To samé platí i u identifikace hudby, která z autorsko-právních důvodů nemůže být součástí pořadů ke stažení. V archivu proto bývá hudební složka nahrazena zvukovou grafikou. Namísto formulace „*po písničce budeme mluvit o...*“ je lepší volit variantu „*po malé pauze...*“. Redaktoři také museli mít na paměti, že absence hudební složky měnila celkové vyznění a dynamiku pořadu.

V souvislosti s porušením linearity a možností „listovat“ v audio Luboš Veverka také upozorňuje, že: „*V záznamu pořadu se mohou recipienti vracet k věcem, kterým například na první poslech neporozuměli, či které si chtějí připomenout. Pro vzdělávací pořady by toto měla být velká výhoda. Předpokládá ovšem maximální soustředění posluchače. Odvrácenou stranou může být naopak těkání v poslechu, které může negativně ovlivnit vyznění pořadu.*“³⁰ Bývalý šéfredaktor Leonarda proto doporučuje častěji shrnovat informace, připomínat téma a jméno hosta.

Také kvůli různým možnostem poslechu bylo vysílání Leonarda koncipováno jako titulkové (blokové), nikoliv proudové, ke kterému tihne většina stanic. Výsledkem bylo, že jednotlivé pořady fungovaly jako svébytné celky, které na sebe nenavazovaly, moderátoři například neodkazovali na další vysílání. Každý pořad měl svou jasnou charakteristiku a klíčová slova (jméno hosta, probírané téma), což usnadňovalo orientaci a vyhledávání v iRadiu.

Leonardo nabízelo v rámci multimedializace také rozsáhlý doplňkový materiál. Každodenně se na webových stránkách objevovaly aktuální zprávy z vědy (například překlady článků z renomovaných magazínů jako Nature nebo New Scientist). Součástí prezentace magazínů pak byly články, které se vztahovaly k nejdůležitějším tématům pořadu. Spolu s textem bylo k dispozici audio, které zaznělo v pořadu, takže příspěvek recipient mohl poslouchat samostatně. Často ho doprovázely další doplňkové zvuky. U článku se objevovala i fotografie a v ideálním případě video, přičemž byla snaha, aby

³⁰ VEVERKA, Luboš a Jiří SUCHOMEL. Internetová rádia, utajený svět na přání. In: OSVALDOVÁ, Barbora, Alice TEJKALOVÁ a kol. *Žurnalistika v informační společnosti: Digitalizace a internetizace žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, s. 130.

jejich autorem byl daný redaktor, ilustrační záběry se měly používat co nejméně. Tímto pravidlem se ale ne všichni řídili, v průběhu existence stanice se navíc střídala období, kdy se dával větší či menší důraz na webovou prezentaci a přístup k internetu a multimédiím se lišil.³¹ K magazínům dále patřily anonce, které měly mít formu rozsáhlejšího článku, ne pouze upoutávky. Podobně tomu bylo i u pořadů *Vstupte a Třetí dimenze*, tyto texty většinou obsahovaly medailon hostů. U posledních dvou zmíněných pořadů se také nejvíce využíval video přenos ze studia a vybrané rozhovory byly k dispozici ve zkrácené formě v obrazové podobě. V takových případech bylo možné využít i archivních video záběrů, podkladů donesených přímo do studia a podobně, vždy ale bylo nutné mít na paměti posluchače, kteří měli k dispozici „pouze“ zvuk.

Kromě fotografií a videí, které dnes patří k běžným součástem webové prezentace, používal ČRo Leonardo k vizualizaci obsahu nové postupy. Příkladem je formát audioslideshow, který umožňuje synchronní prohlížení obrazového materiálu, zpravidla fotografií, a poslech zvuku. Oblíbené byly zejména záznamy přednášek Davida Vávry o architektuře nazvané *Můžeme dál...*, které doplňovaly stejnojmenný seriál vysílaný v magazínu *Nula-jednička*.

ČRo Leonardo samozřejmě nebyl jedinou stanicí, která produkovala doplňkové služby. Většinu z nich v současné době poskytují všechny stanice Českého rozhlasu (i soukromá rádia), podcasty nebo články s fotografiemi začínají být nedílnou součástí nabídky rozhlasu. Multimedializace se zdá být z hlediska budoucího vývoje nevyhnutelná. Leonardo ale mělo z hlediska multimédií v jistém smyslu výsadní postavení, protože dávalo možnost s nimi více experimentovat.

Přínos stanice můžeme spatřovat i v tom, že vyvracela obavu z negativního vlivu na kvalitu předávaného obsahu v důsledku digitalizace³² (a s ní spojenými zvyšujícími se nároky na rychlost) a multimedializace. Právě ČRo Leonardo byl důkazem, že zmíněné dva fenomény samy o sobě k povrchnímu zpracování vést nemusí, naopak. Důležitou roli ovšem v případě Leonarda hrál fakt, že šlo o veřejnoprávní stanici, ze své podstaty zaměřenou na menšinová publika, takže nepodléhala „honně za posluchači“.

³¹ Viz Příloha č. 1: rozhovor s Lubošem Veverkou

³² Srov. RUß-MOHL, Stephen a Hana BAKIČOVÁ. *Žurnalistika: Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005.

2.2.1. Programové schéma a jeho vývoj

Některé náležitosti programového schématu jsem nastínila už dříve, v této části práce je dále doplním o informace, které souvisí s výstavbou programu zejména s ohledem na způsob šíření. Vysílání neprošlo od roku 2005 žádnou razantní změnou, která by programovým schématem otřásla, inovace přicházely pozvolně, což odpovídá rozhlasové praxi. Několika změn přesto doznalo.

Od začátku byl patrný důraz na titulkové vysílání, proudově se šířila pouze menší část produkce. Základem programového schématu byly magazíny. Každý den se vysílala premiéra jednoho z nich, a to původně v 18, později v 9 hodin. Pondělí bylo věnované technice a technologiím v pořadu Nula-jednička, úterní Ženšen patřil medicíně, Sedmý světadíl ve středu přibližoval světové problémy a etnografii, ve čtvrtek přicházely na řadu přírodní vědy v pořadu Natura a v pátek historické Zrcadlo. Později se přidal také Nebeský cestopis zaměřený na fyziku, astronomii a meteorologii, který se vysílal v sobotu ve 20 hodin. Každý z těchto pořadů měl navíc pět repríz v různých časech.

Zástupci proudového vysílání byly dvouhodinové pořady Dopolodne s Leonardem a Odpoledne s Leonardem. Druhý jmenovaný pořad vysílal od 13 hodin a sestával ze zpravodajsko-publicistického přehledu a diskuse. Poměrně brzy byl ale z vysílání vyřazen (k 1. lednu 2007), důvodem bylo, že z velké části opakoval informace, které zazněly už v dopoledním vysílání. Z jeho diskusní části vznikl hodinový besední pořad Třetí dimenze vysíláný od 14 hodin. Dvouhodinový, později pouze hodinový zpravodajsko-publicistický proud Dopolodne s Leonardem byl od roku 2008 nahrazen pořadem Monitor, který dával větší důraz na publicistiku a měl blíže k titulkovému způsobu vysílání. To bylo výhodnější z hlediska internetové prezentace, zejména orientace v archivu.

Stálý základ programového schématu dotvářel také hodinový pořad diskusního typu Vstupte vysíláný od 11 hodin a třicetiminutové hudební Nota Bene od 12 hodin, v němž se prezentovaly zejména alternativní hudební žánry. Kromě toho redakce připravovala zvláštní tematické pořady (Informace z EU, Tajemství ďáblovy bible apod.) a záznamy z přednášek vysíláné například ve Víkendové univerzitě v sobotu od 10 do 12 hodin.

V roce 2008 se schéma víceméně ustálilo. Vlastní produkce Leonarda činila 60-70%, z toho průměrně 4,5 hodiny premiér (z původních 6,5) denně. Zbytek tvořily

přebírané pořady, případně pořady vyráběné primárně pro jiné stanice (například Kontakt Dvojky nebo Meteor³³). Poměrně nízké procento premiér bylo častým předmětem kritiky a také jedním z argumentů pro zrušení stanice. Podle Luboše Veverky však situace odpovídala finančním a personálním možnostem. Navíc je nutné brát v potaz práci, kterou vyžadovala internetová prezentace a rozsáhlejší multimediální projekty. Podstatný vliv měl podle Luboše Veverky i nedostatek konsenzu v otázce, zdali upřednostňovat čistě rozhlasovou tvorbu, nebo se soustředit na web.

Premiérové pořady se soustředily převážně v dopolední části vysílání všedních dnů. O víkendech byl podíl premiér minimální. V tomto ohledu vysílání korespondovalo s chováním publika. Prime time rozhlasových stanic je z velké části určen jejich zaměřením a formátem³⁴ u digitálních a internetových stanic také jejich technologickou dostupností. Jejich poslechovost proto stoupá zejména ve večerních hodinách, kdy mají lidé přístup k počítači i pro soukromé účely³⁵. Podle výzkumu agentury NMS nejvíce posluchačů ladilo Leonardo mezi 19. a 22. hodinou³⁶. V této době se vysílala repríza oblíbeného pořadu Vstupte a Toulky českou minulostí, které ve stejném výzkumu označila většina dotazovaných za svůj nejoblíbenější pořad. Poslech stanice dle interních šetření Českého rozhlasu narůstal ve všední dny dopoledne od 9 do 12 hodin a kolem 14 hodin³⁷. V těchto časech bylo na programu Leonarda nejvíce premiér. O víkendech byla obecně poslechovost nižší.

Počítalo se také s využíváním služeb on demand, to znamená, že posluchači nemuseli být vázáni vysílacím časem jednotlivých pořadů. Počet lidí, kteří tyto možnosti využívali, stále narůstal, což svědčí o rychlém rozvoji technologií, jejich větší dostupnosti a lepší informovanosti recipientů.

³³ U Meteoru se však nejedná o klasické „přebírání“ pořadu. Magazín se připravoval pro obě stanice (ČRo Dvojka i ČRo Leonardo), které se finančně podílely na jeho tvorbě. Redakční příprava probíhala v Leonardu.

³⁴ MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: SRT, 1999, s. 21.

³⁵ VEVERKA, Luboš a Jiří SUCHOMEL. Internetová rádia, utajený svět na přání. In: OSVALDOVÁ, Barbora, Alice TEJKALOVÁ a kol. *Žurnalistika v informační společnosti: Digitalizace a internetizace žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, 129.

³⁶ NETWORK MEDIA SERVICE. *Názory a postoje posluchačů stanice ČRo Leonardo*. 2007 s. 10.

³⁷ VEVERKA, Luboš a Jiří SUCHOMEL. Internetová rádia, utajený svět na přání. In: OSVALDOVÁ, Barbora, Alice TEJKALOVÁ a kol. *Žurnalistika v informační společnosti: Digitalizace a internetizace žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, 129.

2.2.2. Posluchač versus uživatel

Jak už jsem uvedla, existovalo mnoho možností, jak pracovat s obsahem produkovaným ČRo Leonardo³⁸. V první řadě bylo možné zvolit „klasický poslech“ živého přenosu zvuku ve streamu nebo pomocí přijímače digitálního signálu, který se v podstatě nelišil od poslechu analogových stanic.

Leonardo ale nabízelo obsah mnoha dalšími způsoby, které vyplývají z digitalizace a prezentace na internetu. Proto je přesnější mluvit o recipientech jako o „uživateli“ nikoliv jen jako o „posluchačích“³⁹. Aktivně se totiž mohli podílet na stavbě vlastního vysílacího schématu stahováním audií z iRadii nebo podcastů a přizpůsobovat ho svým preferencím. Měli ale také možnost více se zaměřit na doplňkové služby a multimediální materiály, tedy fotografie, videa, články, aplikace. Dovedeno do důsledků, mohl tento „uživatel“ přijímat informace poskytované rozhlasovou stanicí pouze vizuálně, aniž by využil auditivního vjemu. Recipienti pochopitelně nabízené varianty kombinovali, přičemž mírně převládal živý poslech ve streamu, jak vyplynulo ze šetření agentury NMS⁴⁰. Nicméně od realizace výzkumu v roce 2007 výrazně vzrostlo povědomí o službách on demand, které se díky tomu rozšířily.

Zmíněná interaktivita a volnost příjemce, které se zprvu jeví jako výhodné, ale mohou mít podle některých autorů spíše negativní dopad. Jak jsem zmínila už v předešlé části práce, mohou vést například k těkavému a méně soustředěnému poslechu vlivem „přeskakování“ v audio. Podle Tonyho Feldmana může přílišná kontrola v rukou recipienta vést k tomu, že se z předávaného obsahu vytratí příběh, pro který je jistá linearita podmínkou, a jeho sdělení bude útržkovité.⁴¹ Hrozí i nebezpečí, že by se „uživatel“ mohl uzavřít do jakési „bubliny“, v níž by získával informace pouze prostřednictvím přednastavených podcastů, a tím pádem bez náležitého kontextu. Přílišná interaktivita může také příjemce naopak odradit svými nároky na přemýšlení.⁴²

³⁸ Modelovým příkladem mé práce je ČRo Leonardo, nicméně uváděné možnosti a rozdíly v přijímání obsahu jsou s obměnami platné pro všechny stanice dostupné v digitálních systémech i na internetu.

³⁹ Toto rozdělení má ilustrativní charakter a slouží pouze pro účely mé práce.

⁴⁰ NETWORK MEDIA SERVICE. *Názory a postoje posluchačů stanice ČRo Leonardo*. 2007, s. 10–11.

⁴¹ FELDMAN FELDMAN, Tony. *An Introduction to Digital Media* [online]. Taylor & Francis e-Library, 2005, s. 18 [cit. 2013-05-22].

⁴² TAMTÉŽ.

Tento problém příznačně shrnuje Randy Michaels citovaný v publikaci *The Radio Station*: „*Někdy chce člověk řídit, jindy se chce nechat vézt.*“⁴³

Odlišnosti při různých typech poslechu tedy ovlivňují vnímání a celkový dojem recipienta. Proto je nutné nalézt rovnováhu mezi způsoby prezentace pro lineární i nelineární poslech tak, aby forma obsahu byla přijatelná pro všechny recipienty.

⁴³ KEITH, Michael C. *The Radio Station: Broadcast, Satellite & Internet*. 8. vyd. Amsterdam: Focal Press, 2010, s. 75.

3. Rozbor pořadu Vstupte

Publicistický pořad Vstupte byl součástí programového schématu Českého rozhlas Leonardo už od vzniku stanice. Jeho cílem bylo představit posluchačům významné osobnosti či zajímavá témata z různých vědních oblastí, případně z kulturního života. Pořad vysílal již od začátku v pravidelném čase každý všední den od 11:00 do 12:00, přičemž od pondělí do čtvrtka byly náplní pořadu portrétní či analytické rozhovory vedené redaktory ČRo Leonardo a externími spolupracovníky, zatímco páteční Vstupte byla věnována autorským příspěvkům významných osobností. Vybrané díly byly k dispozici ve zkrácené podobě formou videa, má analýza se však vztahuje pouze na rozhlasové pořady.

Pro účely své práce jsem sledovala dvě období. Prvním z nich byl březen roku 2006 (dále první období), které jsem zvolila z toho důvodu, že ho stále můžeme označit za začátek vysílání, na druhou stranu je od faktického začátku dostatečně vzdálené a lze předpokládat, že se pořad již vyprofiloval a jeho formát se ustálil. Druhým sledovaným obdobím byl březen roku 2012 (dále druhé období). Předpokládala jsem, že blížící se konec vysílání stanice se v tomto období ještě neprojeví. Březen jsem v obou případech vybrala proto, že na výběr témat v tomto měsíci nemají zpravidla vliv zvláštní události nebo svátky⁴⁴ a zároveň, na rozdíl od letních měsíců, redakce netrpí nedostatkem témat.

V obou obdobích jsem zvolila vzorek 20 dílů pořadu, přičemž v prvním období jsem se rozhodla jedinou reprízu z 2. března 2006 nezahrnout do analýzy a nahradit ji premiérovým dílem z 29. března 2006. Naopak v druhém období, kde reprízy mírně převažovaly nad premiérami⁴⁵, jsem se rozhodla analyzovat reprízované díly pořadu. Vysílané reprízy ve většině případů nebyly starší než půl roku, většinou pouze 2–3 měsíce, což bylo vhodné, protože tyto rozhovory byly stále aktuální. Na druhou stranu pravidelní posluchači mohli být zklamaní, pokud se rozhovor opakoval příliš brzy. Dva reprízované díly ve sledovaném vzorku pořadu byly staré přibližně rok, což je u nadčasových témat optimální, a jeden byl starší než dva roky, přičemž se jednalo o rozhovor týkající se trendů ve školství⁴⁶, je tedy otázka, zda uváděné poznatky nemohly být mírně zastaralé. Na reprízu, vždy upozorňovala anonce na internetu. Protože pořad

⁴⁴ V roce 2006 i 2012 případly Velikonoce na duben.

⁴⁵ V poměru 11:9 Časté reprízování bylo podle bývalého šéfredaktora Luboše Veverky způsobeno škrty v rozpočtu a snahou ušetřit a zároveň jakousi „předzvěstí konce“.

⁴⁶ Vstupte, 20.3.2012.

během své existence neprošel výraznými změnami, budu obě období popisovat zároveň. Všímat si budu rozdílů mezi dialogickou a monologickou formou pořadu.

Kvůli zachování přehlednosti textu uvádím u jednotlivých dílů pořadu pouze datum vysílání (a to buď přímo v textu, nebo poznámkou pod čarou). Příslušná citace zahrnující odkaz na iRadio, kde je možné pořad spustit, na se pak nachází v seznamu použitých zdrojů.

3.1. Dialogická Vstupte

Výraznější změny proběhly pouze v personální rovině. V prvním sledovaném období se v roli moderátora objevili tito redaktoři: Robert Tamchyna, Jana Hádková, Martina Mašková, Marek Kuchařík, Radka Válková a Jana Jirátová. Střídali se spíše nepravidelně, ale ze zkoumaného vzorku vyplývá, že Janě Hádkové patřily úterky (svou moderaci také většinou začínala pozdravem: „*Vítejte u úterního Vstupte Jany Hádkové*“) a Martina Mašková vysílala každou druhou středu. Nejčastějším moderátorem byl Robert Tamchyna, který byl zároveň dramaturgem pořadu. Jak vyplynulo z rozhovoru s Markétou Kaclovou, na počátku vysílání byla snaha o to, aby se všichni redaktoři a tvůrci magazínů podíleli také na přípravě pořadu Vstupte (limit byl alespoň jednou do měsíce), později se od toho ale upustilo. Na začátku se také objevovala diskusní Vstupte, kde vystupovalo více hostů, případně i více moderátorů (ve sledovaném období pouze 1. března 2006)⁴⁷. I od toho se však postupem času ustoupilo a jako platforma pro diskusi sloužil pořad Třetí dimenze.

Později došlo k ustálení a jednotliví redaktoři se víceméně pravidelně střídali.⁴⁸ Nicméně v druhém období už pravidelnost opět nebyla příliš patrná. V březnu roku 2012 pořad Vstupte moderovali: Adriana Krobová, Robert Tamchyna (který byl stále dramaturgem pořadu) a dále externí spolupracovníci Martin Štoll a redaktoři časopisu Vesmír Stanislav Vaněk, Ivan Boháček a Rita Kindlerová.

Struktura pořadu ani jeho zadání nebyly jasně stanovené. Hodinový blok byl zpravidla rozdělen na 3–4 vstupy. K tomuto účelu sloužila hudební složka vysílání. Pořad kromě znělky na začátku a na konci téměř nevyužíval zvukovou grafiku, tedy jingly nebo podkresy, což odpovídalo formátu stanice. Hudební předěly se objevovaly

⁴⁷ Viz Příloha č. 2: rozhovor s Markétou Kaclovou.

⁴⁸ Platilo, že Robert Tamchyna moderoval pondělní Vstupte, v úterý vedla rozhovor Jana Hádková (později Martin Štoll a také se v úterý často reprízovaly starší pořady), středu měl na starosti opět Robert Tamchyna nebo některý z redaktorů časopisu Vesmír (nejčastěji Stanislav Vaněk), čtvrtek moderovala Adriana Krobová.

kolem 15., 25. a 40. minuty, tyto časové údaje jsou ovšem pouze orientační. Kolik hudby a kdy se hrálo, bylo zcela v režii moderátora, tudíž jednotlivé vstupy korespondovaly s tematickými celky⁴⁹. V prvním období byla patrná snaha nezmiňovat se o hudbě, ani od sebe žádným upozorněním neoddělovat jednotlivé vstupy, takže při poslechu z archivu (iRadiia), kde není hudba, měl pořad působit jako kompaktní celek. Ne vždy se to ale podařilo. Například v rozhovoru Martiny Maškové s Helenou Illnerovou z 15. března 2006, jehož hlavním tématem byly biologické hodiny a rytmy v těle, se moderátorka zeptala: „*zda se v našem těle může objevovat stejný rytmus, jako jsme slyšeli v písničce nebo jestli by ho naše hodiny mohly reprodukovat*“. V podobných případech, tedy při odkazování na hudbu, mohl mít posluchač iRadiia pocit, že „o něco přišel“. Patrně i z toho důvodu jsou v druhém období jednotlivé písňe v archivu nahrazeny předělovými jingly – před nimi nebo po nich moderátor představil hosta a probírané téma.

Jak již bylo zmíněno, zadání pořadu nebylo nijak striktní, redaktoři tedy mohli vystavět rozhovor podle svého uvážení. Jistý vzorec, kterého se ne všichni drželi, případně ho přizpůsobovali aktuálnímu tématu, situaci a hostovi, přesto existoval. Po uvítání ve studiu a krátkém představení tématu následoval medailon hosta, který často obsahoval poměrně podrobné informace z vědceva života, včetně názvů jeho odborných publikací nebo popisu vědecké činnosti, které v mnoha případech nemusely být laikovi zcela srozumitelné a na jejich vysvětlení došlo až v průběhu pořadu. Dále byl rozhovor rozdělen na několik tematických celků, jejichž cílem bylo postupně představit vědce a to, jak se dostal ke svému vědnímu oboru a, pokud to bylo nutné, poskytnout informace o tomto oboru. V dalších částech se rozhovor zaměřoval na ústřední téma vědcevy kariéry a jeho současnou práci. Jednotlivé části po sobě nemusely jít nutně v tomto pořadí (a ani na všechny nemuselo dojít), vše se přizpůsobovalo tempu rozhovoru. V hodinovém bloku byl také prostor na doplňující a spontánní otázky, přestože drtivá většina dotazů musela být vzhledem k náročnosti témat připravená a konzultovaná s hostem.

Pořad Vstupte vyžadoval poměrně soustředěný poslech, zejména u náročnějších témat hrozilo, že se recipient kvůli krátké nepozornosti mohl „ztratit“, i proto mohlo být pro některé z nich přijatelnější volit poslech iRadiia, kde je možné audio zastavit nebo se v něm vrátit zpět. Zároveň však bylo cílem pořadu představit vědce jako osobnosti a

⁴⁹ Pokud byl tedy respondent hovorný, mohla během pořadu zaznít pouze jedna nebo žádná hudební skladba, což bylo běžné zejména v rozhovorech vedených Adrianou Krobou.

navodit příjemnou a klidnou atmosféru. K tomu sloužily pasáže o odborníkově životě, často i filosofické otázky (například vztah vědy a víry), které snesly i poslech kulisový. Pokud se střídaly s odbornějšími pasážemi rozhovoru, velice to přispělo k rytmizaci pořadu a aktivizaci posluchače⁵⁰ stejně jako hudební složka ve streamované a digitální verzi pořadu.

3.2. Autorská Vstupte

Páteční díly pořadu Vstupte⁵¹ byly koncipovány jako autorská zamyšlení na libovolné téma z odborníkově oboru. Texty vznikaly ve spolupráci s dramaturgem Robertem Tamchynou, který dohlížel zejména na to, aby byly dodrženy zásady rozhlasového vysílání⁵², vždy byl ale zachován autorův rukopis. Také z toho důvodu se v rámci autorských Vstupte objevovaly různé žánry, zejména přednáška, fejeton nebo vystoupení, ale mohli jsme se setkat i s hůře zařaditelnými výstupy (například 24. března 2006, Z autorského diáře pplk. Aleše Knížka, připomínal spíše obsáhlou pozvánku). Autoři se střídali nepravidelně a každý týden měl příspěvek někdo jiný. Většina autorů, kteří vystupovali v pořadu, patří mezi významné popularizátory vědy a ve vysílání ČRo Leonardo i ve Vstupte se objevovali poměrně často (například Václav Větvicka, Jaroslav Petr nebo Stanislav Komárek).

Vzhledem k tomu, že autorské pořady byly monologické, častěji se v nich objevovaly hudební pauzy (po 5–10 minutách), které měly aktivizační funkci s ohledem na to, že autorská Vstupte vyžadovala spíše soustředěný poslech. Tyto pauzy chyběly v archivovaných pořadech, v druhém sledovaném období ale byly nahrazeny předělovými jingly (stejně jako u Vstupte dialogických), po kterých následovalo shrnutí a připomenutí hlavní myšlenky příspěvku. Vynechání hudby se projevilo na celkové stopáži pořadu, která na iRadiu byla kratší než u rozhovorových Vstupte – dosahovala přibližně 30–40 minut.

Právě u autorských Vstupte je patrný největší posun při porovnání prvního a druhého sledovaného období. V březnu 2006 byly příspěvky méně ucelené a často nejasně koncipované, takže posluchačům mohla někdy uniknout hlavní myšlenka. To

⁵⁰ Podrobněji např. MARŠÍK, Josef. *Úvod do teorie rozhlasového programu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995.

⁵¹ Autorská Vstupte se vysílala vždy v pátek, jedinou výjimkou ve sledovaném období byla repríza vysílaná 1. března 2012 (čtvrtek) u příležitosti úmrtí Antonína Vítka.

⁵² Patří mezi ně pomalé tempo řeči, užívání slovní zásoby z hovorové řeči, redundance nebo omezení cizích slov a číselných údajů a pod. (viz např. OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011.)

platilo zejména u příspěvků, které nebyly monotematické, ale vědci se v nich zabývali více problémy, které spolu souvisely pouze vzdáleně. Například František Koukolík začínal své zamyšlení ze 17. března 2006 problematikou možné genetické predispozice mužské homosexuality a končil zkresleným vnímáním pocitu štěstí vlivem levé hemisféry. Problematické byly také odbočky od tématu, které, pokud byly spontánní, mohly vést i k tomu, že autor nestihl svůj příspěvek dokončit a věnovat se problémům, které již avizoval v předešlých vstupech. Autoři pátečních Vstupte se potýkali s nutností nalézt vhodnou hranici mezi připraveností, která spočívala v předem vypracovaném nebo alespoň polopřipraveném⁵³ textu konzultovaném s dramaturgem, a spontánností, která měla zabránit strojenému a nepřirozenému projevu. Právě to ovšem mohlo způsobit zmíněné odbočky a problémy dodržet stopáž.

Přestože podobné tendence bychom mohli zaznamenat i v dílech pořadu vysílaných v březnu 2012, měli mnohem jasnější strukturu a mluvčí cílevědoměji směřovali k pointě. V tomto období se také lépe dařilo rozdělit text do jednotlivých tematických bloků, které na sebe navazovaly a vyjadřovaly se ke stejnému problému. Díky tomu působily pozdější příspěvky propracovaněji a i způsob jejich interpretace byl srozumitelnější. Samozřejmě je nutné zmínit, že i v prvním sledovaném období se objevovaly příspěvky, které byly více ucelené a měly jasnou koncepci, stejně jako v druhém období bylo možné nalézt texty, které tyto vlastnosti postrádaly. Při posouzení celku je ale zcela zřejmé, že pozdější autorská Vstupte byla pro rozhlasovou prezentaci svou stavbou vhodnější.

3.3. Výrazové prostředky

Jazykový projev všech mluvčích v mnou sledovaných obdobích byl velice kultivovaný. To souvisí nejen s dodržováním Kodexu Českého rozhlasu⁵⁴, který říká, že: *„Hlasatelé, moderátoři a redaktori zpravodajských a publicistických pořadů jsou povinni vyjadřovat se v pořadech zásadně spisovným jazykem, ledaže by citovali či interpretovali výrok či chování jiné osoby nebo by použití nespisovného výrazu odpovídalo situaci.“* Způsob projevu byl dán zejména vzdělávacím charakterem stanice, který klade vysoké nároky na způsob vyjadřování – má-li mluvčí působit erudovaně a

⁵³ DANEŠ, František. Kultura mluvených projevů. *Naše řeč*. roč. 52, 2-3. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5437>.

⁵⁴ Kodex ČRo, Hlava III., čl. 16 Jazykový projev. Dostupný z WWW: http://media.rozhlas.cz/_binary/00730694.pdf.

seriózně je nutné, aby tomu odpovídaly i zvolené jazykové prostředky včetně široké slovní zásoby. U rozhlasových mluvčích se navíc nelze spokojit s pouhou srozumitelností textu. Zejména u náročných témat je nutné, aby zvukové prostředky napomohly posluchači vnímat text a lépe se v něm orientovat⁵⁵. Přestože redaktoři (pro které by to mělo být samozřejmostí), ale i drtivá většina hostů všechny tyto zásady dodržovali, docházelo k jejich porušení. Různé nedostatky vyplývaly z poměrně dlouhé stopáže rozhovoru a živého vysílání⁵⁶, u hostů byly tedy zřejmě způsobeny především nervozitou a u moderátorů snahou působit přirozeně.

K odchylkám od normy, která je v živém vysílání spíše jakýmsi ideálem, docházelo u moderátorů, pouze v malé míře. Nejčastěji bylo možné setkat se s užíváním hezitačních zvuků a v menší míře vycpávkových slov (*vlastně, v podstatě, jako*). Dalšími jevy, které se vyskytovaly poměrně hojně, bylo nadužívání zájmen *ten, ta, to* před substantivy (*„... jak vy to vlastně zkoumáte ty cesty toho železa v tom organismu...?“⁵⁷*) a nedodržování délky hlásek (*„pani profesorka Illnerová“*, *„problémy se spaním“⁵⁸*, *„já nevím, co všechno.“⁵⁹*, *„Tam já si potvrdím nebo vyvrátím to, co já si myslím.“⁶⁰*). Občas bylo možné zaznamenat zjednodušenou výslovnost (*ňák, ňáký*), výslovnost koncových hlásek, která se vymyká ortoepickým zásadám (*řic* namísto *řici* nebo *řict*, *daj* namísto *daji*) a zcela výjimečně se v projevu moderátorů objevovaly nespisovné koncovky adjektiv například *–ej* namísto *–ý* (*„Ale někdy je to jako jedinej racionální postup v dané situaci.“⁶¹*).

Nejpreciznější výslovnost má bezesporu Robert Tamchyna, jehož projev je takřka bezchybný, ale i způsob vyjadřování ostatních redaktorů je velice dobrý. Adriana Krobová mívá občas tendence zrychlit tempo u delších otázek, což bylo problematické, zvláště pokud obsahovaly cizí slova (*„Vy se ve své vědecké činnosti věnujete latinské bohemikální literatuře raného středověku, zvláště nejstarším českým hagiografickým textům, na co si při studiu takových textů musíte dávat největší pozor? Co je na nich nejkomplikovanější?“⁶²*). Velice kontrastně k jejímu jinak skvělému projevu působilo

⁵⁵ PALKOVÁ, Zdena. Výslovnost rozhlasových mluvčích. *Naše řeč*. roč. 65, č. 4. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6344>

⁵⁶ Před umístěním na web nebo v případě, že byl pořad předtočen docházelo pouze k drobným střihovým úpravám, rozhovory se nepřetáčely.

⁵⁷ Vstupte, 14. března 2006.

⁵⁸ Vstupte, 15. března 2006.

⁵⁹ Vstupte, 13. března 2012.

⁶⁰ Vstupte, 7. března 2006.

⁶¹ Vstupte, 21. března 2012.

⁶² Vstupte, 15. března 2012.

také občasně uchýlení se k obecné češtině („*To se přiznám, že sem čekala mnohem víc lidí, který se jako staraj vo ten park.*“⁶³, „...*že zvládnout i malinkou zahrádku je prostě průšvih, i když má jenom sekat tu trávu.*“⁶⁴).

Výraznější nedostatky byly patrné u externích spolupracovníků z časopisu Vesmír, což mohlo být způsobeno menší rozhlasovou praxí. Jednalo se především o nadměrný výskyt hezitačních zvuků (zejména u Stanislava Vaňka, který jím začínal rozhovor: „*Eee vítám vás...*“) a byla u nich znatelná i nejistota v intonaci nebo formulování otázek nebo častější užívání vycpávkových slov. U redaktorů z časopisu Vesmír bylo možné si všimnout i hlasitého přitakávání, které mohlo být rušivé. Docházelo také k hyperkorektní výslovnosti tvarů slovesa být, tedy (*jsem, jste*).

Podobné jevy bylo možné sledovat i u mluvčích v autorských Vstupte, kteří nebyli rozhlasovými pracovníky a měli různé zkušenosti s rozhlasem, na druhou stranu zde musí platit přísnější kritéria pro posouzení jejich projevu než u hostů, protože se jednalo o odborníky vybrané s ohledem na to, že budou muset být schopni svým projevem naplnit celý pořad. Navíc se jednalo o texty předem připravené, což eliminovalo velkou část odchylek od spisovného jazyka i hezitačních zvuků a parazitních slov.

Zřejmě ve snaze nalézt vhodnou míru mezi jakousi strojeností a přílišnou uvolněností, docházelo k odchylkám od normy, a to v obou směrech. Na jedné straně to byla opět hyperkorektní výslovnost, především u tvarů slovesa být, sklony ke grafickému čtení (členění výpovědi nikoli po logických, ale po gramatických celcích), například v příspěvcích Jaroslava Petra či u Františka Koukolíka, nebo příliš pomalé tempo řeči a dlouhé pauzy, což může znesnadnit percepci (zejména u Jana Palouše). Na straně druhé jsme se ale mohli setkat s nespisovnými tvary a substandardní výslovností, například u Václava Cílka („...*pže ty latinoamerikános mají tu hrozně dlouhou eee tradici těch všech vojenských chunt.*“⁶⁵, „...*dovopravdy se jako zase prudčeji rozevírají ty nůžky.*“⁶⁶). Nejčastějšími ortoepickými nedostatky bylo opět krácení hlásek (*homosexualni, například, zahajení*), dále oslabená či vypuštěná výslovnost některých hlásek (*prázniiny, menuje, něk, takou*) nebo chybějící ráz po neslabičných předložkách (zejména v příspěvku Radima Tolazse, jehož projev je zabarven moravským nářečím) a

⁶³ Vstupte 7. března 2012.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Vstupte, 9. března 2012.

⁶⁶ Tamtéž.

také deformace kvality samohlásek, která byla zřetelnější než u redaktorů a externích pracovníků ČRo Leonardo.

Vzhledem k malému vzorku sledovaných pořadů nelze s jistotou posoudit, jestli se projev mluvčích zlepšil v porovnání prvního a druhého období (na rozdíl od struktury textů, která se znatelně zlepšila ve většině případů), ačkoliv to lze předpokládat. Jediným mluvčím, který se objevil v prvním i druhém období je Jaroslav Petr, na jehož projevu by bylo možné demonstrovat jak zkvalitnění projevu (co do tempa řeči, intonace, artikulace), tak i koncepce textu.

Při hodnocení autorských pořadů Vstupte je nutné počítat s tím, že bylo žádoucí, aby se zachoval autorský ráz. To se týká i způsobu projevu, který může být velice specifický. Nejvýraznějším příkladem je Stanislav Komárek, k jehož dodržování ortoepických zásad bychom mohli mít výhrady, stejně jako k příliš neformálnímu projevu Václava Cílka. Jejich výrazové prostředky jsou ovšem pro oba mluvčí charakteristické a posluchači je díky tomu mohli lépe identifikovat, a to i v dalších pořadech ČRo Leonardo. Jisté nedokonalosti po stránce formální (hláskoslovné či tvaroslovné) navíc neovlivnily plynulost a výstižnost jejich projevu.

Celkově hodnotím jazykovou úroveň pořadu jako velice dobrou a zcela odpovídající formátu a charakteru stanice, a to jak u redaktorů, tak u hostů. Seriózní vyznění a profesionalitu podtrhovalo i to, že moderátoři si s hosty zásadně vykali, k tykání se během sledovaného období uchýlili pouze dvakrát, přičemž ani v jednom z případů nechybělo v úvodu vysvětlení⁶⁷. Je dobré ocenit, že moderátoři nechávali více prostoru hostům a v žádném případě se nesnažili strhávat pozornost na svou osobu. Z průzkumu NMS přesto vyplývá, že někteří posluchači by uvítali ještě výraznější upozadění moderátora⁶⁸.

3.4. Míra odbornosti

Cílem popularizace vědy obecně je zpřístupnit nové vědecké poznatky laické veřejnosti. To znamená přizpůsobit obsah sdělení adresátovi, v našem případě posluchači, který nemá odborné vzdělání v daném oboru, přičemž se může jednat i o vysokoškolsky vzdělané odborníky zabývající se jinou vědní oblastí. V potaz se musí brát nejen zapomínání středoškolského učiva, ale i prudký vývoj vědeckého vzdělání⁶⁹.

⁶⁷ Vstupte, 7. března 2006 a 28. března 2012.

⁶⁸ NETWORK MEDIA SERVICE. *Názory a postoje posluchačů stanice ČRo Leonardo*. 2007, s 16.

⁶⁹ ŠESTÁK, Zdeněk. *Jak psát a přednášet o vědě*. 1. vyd. Praha: Academia, 1999, s. 196.

Nutná je tedy míra zjednodušení daného problému, která ale nesmí překročit určitou hranici, za níž by došlo k předání nepřesných informací. Novinář by měl působit jako tlumočník. Je nutné, aby dané problematice rozuměl a znal příslušnou terminologii, nesmí ji však užívat příliš a musí si uchovat nadhled⁷⁰. V pořadu *Vstupte* bylo také důležitým předpokladem nalézt odborníky, kteří byly schopní a ochotní podávat danou problematiku přístupnou poutavou formou.

Protože u posluchače Českého rozhlasu Leonardo se předpokládal zájem o vědu a nové informace a také jistý znalostní základ, nebyly zde nároky na zjednodušení tak vysoké. Podle Luboše Veverky platilo nepsané pravidlo, že sdělení by měl porozumět absolvent střední školy. Tomu měl odpovídat rozhovor jako celek. Zároveň měl ale obsahovat jakousi „přidanou hodnotu“, informace navíc, jež bylo možné pochopit z kontextu, ale měly podnítit posluchače, které problematika zaujala, aby se o ni zajímali více do hloubky⁷¹. Mnou zkoumané pořady tyto požadavky zcela jistě splňovaly. Odborné části byly vždy vyváženy pasážemi „oddechovějšími“, takže bylo snadnější udržet posluchačovu pozornost. Redaktoři, kteří byli „poučenými laiky“, navíc velice dobře korigovali směr rozhovorů, aby nedocházelo k příliš detailnímu a složitému popisu jevů zejména z oblasti přírodních věd, medicíny či astronomie. U autorských příspěvků k tomuto účelu sloužila konzultace s dramaturgem.

Poslech ovšem mohlo komplikovat nadměrné užívání odborné terminologie. Tomu se pochopitelně nebylo možné zcela vyhnout, protože je pro vědu charakteristické a dodává jí přesnost a výstižnost. Zároveň je ale nutné mít na paměti akusticko-auditivní princip a přizpůsobit recipientovi nejen obsah, ale i formu sdělení. I zde se ale předpokládaly takové znalosti, aby nebylo nutné vysvětlovat základní pojmy (buňka, hypotalamus apod.). Vycítit únosnou míru odbornosti je ale poměrně složité, takže někdy redaktoři vyzývali k vysvětlení pojmů, u kterých to nebylo bezpodmínečně nutné (například Martina Mašková v rozhovoru s Helenou Illnerovou o biologických rytmech připomínala, že šišinka se nachází v mozku⁷²). Druhým extrémem bylo, pokud host užíval příliš odborných termínů, které zatěžovaly rozhovor a redaktor je nechal bez vysvětlení. Často u medicínských témat jako byla neurologie nebo Alzheimerova choroba⁷³. Zpravidla se ale dařilo vhodnou hranici odhadnout a většinou i sami hosté

⁷⁰ RUß-MOHL, Stephen a Hana BAKIČOVÁ. *Žurnalistika: Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, s. 70-71.

⁷¹ Viz Příloha č. 1: rozhovor s Lubošem Veverkou.

⁷² *Vstupte*, 15. března 2006.

⁷³ *Vstupte* 21. března 2012 nebo 1. března 2006.

odbornější termíny vysvětlovali. To samé platilo i u autorských Vstupte, ačkoliv zejména v prvním období byly zjevné tendence zahlcovat příspěvek latinskými názvy a čísly (např. Jaroslav Petr: „...*virus HIV rozšířený ve 200 zemích světa. V roce 2005 jím bylo nakaženo 40 milionů lidí, z toho více než 2 miliony dětí ve věku do 15 let. Jen v roce 2005 se nově infikovalo 5 milionů lidí, z toho 700 000 dětí...*“⁷⁴).

Frekvence odborných názvů samozřejmě závisela i na probíraném tématu, protože jednotlivé obory mají různé nároky na terminologii. Zejména u přírodních věd bychom se bez ní neobešli. Naopak u humanitních oborů, například u historie, je neřídko možné vystačit si s obecným jazykem. I zde se ale odborné termíny objevovaly a byly právě tou zmíněnou „přidanou hodnotou“ a tím, co si bezesporu vzdělávací stanice, na rozdíl od jiných formátů, žádá.

3.5. Četnost témat

Aby bylo možné pozorovat, které obory a jak často se v pořadu Vstupte vyskytovaly, je nutné je nejprve rozřadit do několika skupin. Zde narážíme na problém klasifikace vědních oborů, v jejichž systematizaci se literatura různí. Pro účely své práce budu vycházet ze základního rozdělení, které nalezneme například v Encyclopaedii Britannica. Ta dělí obory na humanitní (jako je historie, lingvistika, religionistika a podobně) a vědecké, které dále diferencuje na společenské vědy (jako je ekonomie, pedagogika, sociologie), technické vědy (kam řadíme inženýrství, zemědělské vědy, kybernetiku a tak dále) a přírodní vědy (mimo jiné matematika, fyzika, chemie, biologie). Z přírodních věd jsem se rozhodla vyčlenit a samostatně posuzovat medicínu, kterou část literatury řadí na pomezí přírodních a sociálních věd, a astronomii a meteorologii. Toto rozdělení také přibližně odpovídá schématu vysílání ČRo Leonardo (až na odchylku u sociálních a humanitních oborů). Některá témata je poměrně obtížné kategorizovat v rámci jednoho vědního oboru, protože byla na pomezí více oblastí (například management krizového řízení nebo zalesňování pozemků v Kolumbii) a rozhovory se navíc často zabývaly více problémy, z nichž některé opět přesahovaly hlavní téma a spadaly do jiné vědní skupiny. Jednotlivé díly pořadu jsem ale vždy řadila pouze do jedné kategorie podle toho, který vědecký obor převládal. Zvolený vzorek není dostatečně obsáhlý, proto nelze provést kvantitativní obsahovou analýzu, která by poskytla relevantní data o tom, jestli se v průběhu existence stanice změnila preference tvůrců pořadu nebo kterým tématům se dávalo ve Vstupte více

⁷⁴ Vstupte, 10. března 2006.

prostoru. Přesto lze zaznamenat alespoň jisté tendence, které se ve sledovaných obdobích projevíly.

V prvním období zcela evidentně dominovala medicína. Odborníci z této oblasti se ve Vstupte během března 2006 objevili celkem šestkrát, z toho čtyřikrát v týdnu od 13. března do 19. března (respektive do pátku 17. března). To lze přičíst právě probíhajícímu Týdnu mozku jako jedné z událostí, které Český rozhlas Leonardo podporoval. Nicméně přímo mozku se alespoň nepřímo věnovali pouze dva odborníci, další dva se naopak zabývali jinými oblastmi medicíny. Ostatní obory byly ve Vstupte zastoupeny poměrně vyváženě – čtyřikrát společenské vědy, třikrát přírodní vědy, astronomie a meteorologie a humanitní obory. Technické vědy se v pořadu vyskytly jen jednou.

Ve druhém sledovaném období nad ostatními obory převládaly humanitní obory, a to zejména historie, které bylo věnováno šest dílů Vstupte. Čtyři z nich dokonce v jednom týdnu (jednotlivá témata se ale opět střídala). Týden mozku, který v roce 2012 probíhal od 12. března do 16. března, do skladby témat příliš nezasáhl. Medicína se během něj objevila ve Vstupte pouze jednou (šlo o reprízu z 23. listopadu 2011 vysílanou 14. března). Hostem byl Karel Ježek a téma se přímo týkalo mozku, pořad nesl název Aktivace vzpomínek v paměti. Pokud bychom opět porovnali celkový poměr oborů, zjistíme, že humanitních témat bylo deset, čtyři byla přírodovědná, po dvou astronomických (či meteorologických) a medicínských, jedno společenskovední a opět pouze jedno technické (a také jako v prvním období se jednalo o lesní inženýrství).

Na základě sledovaného vzorku pořadů lze tedy konstatovat, že tematické složení pořadu Vstupte bylo pestré, střídaly se v něm různé obory a poměr jejich zastoupení byl vyvážený, přestože v každém období jedna oblast výrazně převládala. Většinou se ale stejná vědní oblast objevila maximálně dvakrát týdně. Podobné téma se v rámci jednoho týdne (a většinou i delší doby) nikdy nevyskytlo. Údaje, které lze ze vzorku vyčíst, také odpovídají slovům bývalého šéfredaktora Luboše Veverky, že stanice ve svých počátcích dávala větší prostor „tvrdým vědám“⁷⁵, teprve později se více zaměřila na humanitní obory a společenské vědy.⁷⁶ Jak jsem ale uvedla výše, toto tvrzení nelze podložit relevantní obsahovou analýzou. Velkým přínosem pořadu

⁷⁵ Definice a klasifikace „tvrdých věd“ (hard sciences) se v literatuře různí, obecně lze ale říci, že mezi ně řadíme vědy exaktní – přírodní a technické vědy a medicínu. Za „měkké vědy“ (soft sciences) naopak považujeme humanitní či společenské vědy. Toto rozdělení uvádí např. Encyclopaedia Britannica.

⁷⁶ Viz Příloha č. 1: rozhovor s Lubošem Veverkou.

Vstupte (stejně jako dalších pořadů nemagazínového typu) bylo, že se v něm objevovala témata, která bylo obtížné zařadit do magazínů. Ve mnou sledovaném období se jednalo zejména o některé humanitní a společenskovední obory.

Četnost témat podle různých vědních oborů.

	medicína	přírodní vědy	astronomie a meteorologie	humanitní obory	společenské vědy	technické obory
první období	6	3	3	3	4	1
druhé období	2	4	2	10	1	1
celkem	8	7	5	13	5	2

4. Rozbor pořadu Natura

Druhý pořad, který jsem se rozhodla analyzovat, je přírodovědecký magazín Natura. Ten byl, stejně jako Vstupte, součástí programové nabídky stanice ČRo Leonardo od začátku vysílání. Magazín Natura měl týdenní periodicitu, jeho premiéra byla ve čtvrtek původně v 18 hodin, po mírných programových změnách v 9 hodin. Pořad byl tematicky zaměřen na různé oblasti přírodních věd. Od září 2006 se z pořadu vyčlenila astronomie, meteorologie, fyzika, astrofyzika a jejich příbuzné obory, kterým se věnoval nově vzniklý pořad Nebeský cestopis. Zpočátku byla autorkou Nature Hana Staňková, od roku 2008 do konce vysílání jej připravovala Tamara Urválková.

Stejně jako u pořadu Vstupte jsem se rozhodla analyzovat dvě období, tentokrát 10 dílů ze začátku vysílání (2. března–4. května 2006) a 10 dílů z roku 2012 (1. března–2. května). Ze stejných důvodů jako u pořadu Vstupte jsem volila jarní měsíce, je ovšem nutné brát v potaz, že pořad o přírodě musel téměř nevyhnutelně reflektovat roční období a podřídít mu i výběr témat. V případě Nature jsem se rozhodla pro menší počet dílů z každého období, s ohledem na to, že pořad připravovala vždy jedna autorka a mluvčí se nestřídali a pořad měl pevnou strukturu. Tudiž je zvolený vzorek adekvátní pro účely kvalitativní analýzy.

Pořad během vysílání prošel několika, zejména strukturálními, změnami. Celková koncepce magazínu Natura ale zůstala stejná, proto jsem se rozhodla opět popisovat obě období dohromady. Zároveň se ale zaměřím na rozdíly v pojetí obou autorek.

Při označování odkazů na jednotlivé díly pořadu budu postupovat stejně jako u Vstupte, to znamená, že v textu práce je identifikuji datem a plnou citací včetně URL adresy uvedu v seznamu použitých zdrojů.

4.1. Struktura pořadu

Pořad vycházel z definice magazínu, která říká, že se jedná o: „*pestrý složený rozhlasový pořad, v němž jsou spojeny obvykle úvodním slovem moderátora tematicky, žánrově, slovesně a hudebně různorodé příspěvky do kompozičně uceleného tvaru ... Svou kompozicí, založenou zpravidla na střídání krátkých aktuálních publicistických příspěvků a informací s hudbou, odpovídá dynamickému životnímu rytmu současného rozhlasového posluchače a respektuje tendence k tzv. kulisovému poslechu (tj. poslechu*

při vykonávání jiné činnosti). Má často periodický charakter a stálé rubriky.⁷⁷ Všechny magazíny ve vysílání ČRo Leonardo tato kritéria splňovaly, zároveň ale respektovaly osobnost autora. Od toho se odvíjela struktura jednotlivých pořadů a také preference některých témat podle autorova zaměření. Přestože nároky na vyváženost byly vysoké, stejně jako snaha poskytnout prostor různým oblastem, vymezení „pole působnosti“ přírodními vědami, historií či technologiemi bylo stále poměrně široké. Nebylo proto možné věnovat se stejně detailně všem oborům, které do dané vědní oblasti spadají (například Petru Mančálovi, který byl zpočátku autorem historického magazínu Zrcadlo, bylo posluchači či radou vytýkáno, že se příliš soustředil na historii 20. století a méně se věnoval starším obdobím, jak v rozhovoru uvedli Luboš Veverka i Markéta Kaclová⁷⁸).

Z těchto důvodů se pojetí magazínu v podání Hany Staňkové a Tamary Urválkové částečně lišilo. V obou případech ale byly stěžejními body magazínu příspěvky⁷⁹ připravované nejen autorkami, ale i dalšími redaktory ČRo Leonardo. Jejich výhodou byla bezesporu dlouhá stopáž, která umožňovala věnovat se poměrně náročným tématům. Bylo pravidlem, že hlavní příspěvky pořadu mívaly více než deset až patnáct minut, kratší kolem pěti až sedmi minut.

Zaměříme se nyní na stavbu pořadu v prvním sledovaném období. Hana Staňková vždy začínala uvítáním posluchačů společně s Radkou Málkovou⁸⁰, s níž pořadem provázela. Autorsky se na něm podílela převážně Hana Staňková (natáčení rozhovorů, sestavování pořadu). Důvodem, proč se o moderování dělila s Radkou Málkovou zřejmě bylo, že Hana Staňková neměla žádné předchozí zkušenosti s médií, proto pro ni tato varianta mohla být přijatelnější. V úvodu moderátorky také formou headlinů představily témata, která měla být v následující hodině probrána. Poté přišel na řadu příspěvek týkající se jednoho ze dvou hlavních témat pořadu. Následovala pravidelná rubrika Přírodoskop, která obsahovala tři čtené zprávy. Obecně platilo, že jedna z nich byla ten den zpracovaná také v Lidových novinách, na což moderátorky odkazovaly. Dále pořad pokračoval druhým hlavním tématem, kterého se také týkala soutěžní otázka (během sledovaného období se v každém dílu magazínu objevovala

⁷⁷ MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: SRT, 1999, s. 18.

⁷⁸ Viz Příloha č.1 a 2: rozhovory s Lubošem Veverkou a Markétou Kaclovou.

⁷⁹ Pojmeme „příspěvek“ v této části mé práce rozumím složky pořadu, které připravovali redaktori ČRo Leonardo zpravidla v terénu, s odborníky na danou tematiku (rozhovory, montáže či reportáže). Nezahrnuji do něj čtené zprávy, četbu, fejetony apod.

⁸⁰ Radka Málková byla autorkou magazínu Ženšen. Kromě ní se ve sledovaném období po boku Hany Staňkové objevila jednou Martina Vrbová a jednou Petr Mančál.

soutěž, většinou o knihy, jak ale vyplynulo z emailové konverzace s Tamarou Urválkovou, autoři jednotlivých magazínů se v přípravě soutěží střídali) a odpověď na otázku minulou. Soutěž občas navazovala již na první příspěvek. Následoval jeden až tři kratší příspěvky (počet závisel na jejich stopáži) a pořad uzavírala ukázka z vybrané popularizační literatury.

Tématům, kterým se chtěla věnovat komplexněji, věnovala autorka prostor ve více dílech pořadu. Jednotlivé příspěvky tak tvořily jakýsi seriál⁸¹ (chyběly mu ale některé atributy – nevysílal se vždy se stejnou stopáží a byl v nepravidelných intervalech). Ve mnou sledovaném období se objevily dvě části seriálu o české vědě a výzkumu, seriál o záchranných programech pro ohrožené druhy v České republice a seriál o nosorožcích. Těm se autorka rozhodla věnovat na základě toho, že EAZA (Evropská asociace zoo a akvárií) vyhlásila rok 2006 rokem za záchranu nosorožce.

Od roku 2008 se přípravy magazínu Natura ujala Tamara Urválková, která si přizpůsobila zejména strukturu pořadu. Nejvýraznější bylo „rozpuštění“ rubriky Přírodoskop. Tři čtené zprávy sice zachovala, ale nenásledovaly hned po sobě. Dvě se objevily na začátku a třetí uprostřed pořadu. Dvě z těchto aktualit četla společně s dalším redaktorem. Na rozdíl od Hany Staňkové je ale vždy pouze „přizvala“ do studia. Takže bylo zcela evidentní, kdo je autorem pořadu.

Tamara Urválková tedy začínala pořad aktuální čtenou zprávou. Nejprve ji ohlásila, teprve poté se představila a uvítala posluchače. Následně dokončila zprávu a opět formou headlinů informovala, o čem Natura bude. Novinkou bylo, že součástí headlinů byly i ukázky z příspěvků či fejetonu. Následovala aktualita, kterou již četla s dalším redaktorem (nejčastěji s Terezou Burianovou nebo Jakubem Vilišem). Poté byl prostor pro první příspěvek, který se většinou vztahoval k nějakému aktuálnímu problému. Následovala opět zpráva čtená společně s jiným redaktorem a druhý rozsáhlejší příspěvek, který míval spíše nadčasový charakter, případně seriál (v mnou sledovaném období se ovšem žádný seriál neobjevil). Následovala rubrika Příhody přírody, která sestávala z fejetonů Jaroslava Petra, a opět četba z literatury. Ve sledovaném období ale Tamara Urválková zařazovala četbu jen zřídka, místo ní pak pořad ukončoval fejeton Jaroslava Petra, kterému předcházela ještě jeden kratší příspěvek.

⁸¹ MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: SRT, 1999, 27.

Díky změnám, které uskutečnila Tamara Urválková, se změnila dynamika magazínu Natura. Tři po sobě jdoucí zprávy v původní rubrice Přírodoskop mohly působit příliš monotónně. Naopak pokud se střídaly čtené zprávy s jinými žánry (nejčastěji rozhovory), působil pořad živěji a pestřeji, což více odpovídalo kritériím magazínu. Uvedení pořadu první aktualitou bylo poutavější a lépe aktivizovalo posluchačovu pozornost.

Tyto úpravy nelze považovat za příliš razantní. Stejně jako Vstupte doznal pořad spíše drobných změn, a to zcela záměrně. Nejen hlas moderátora, zpělkyně a jingly, ale i struktura pořadu totiž patří mezi atributy, díky kterým posluchači pořad identifikují. Proto je vhodné zachovávat jeho styl a formu, neprovádět příliš časté a výrazné změny⁸².

Četba se, stejně jako hudební složka vysílání⁸³, z autorskoprávních důvodů vyskytovala pouze ve streamované verzi pořadu. V iRadiu se pořady objevovaly bez těchto komponent, s čímž musely autorky počítat již při tvorbě pořadu. Zejména šlo o přizpůsobení průvodního slova⁸⁴. Ostatně s hudební grafikou pracovaly obecně magazíny mnohem více než diskusní pořady jako bylo Vstupte. To vyplývá z jiného charakteru a formátového zadání pořadu. Příkladem mohou být hudební podkresy v úvodu nebo častěji užívané jingly nahrazující hudbu nebo sloužící jako předěl. Nutno podotknout, že ve druhém období se s nimi pracovalo o něco lépe, takže více plnily svou dělicí funkci mezi jednotlivými příspěvky. V prvním období byly užívány méně, takže příspěvky občas mohly splývat – nebylo okamžitě zřejmé, kdy končí jeden a začíná druhý. K tomuto jevu docházelo zejména v místech, kde lze předpokládat, že ve streamované verzi hrála hudba.

4.2. Výrazové prostředky

Také v případě magazínu Natura platí, že projev všech redaktorů, kteří se v něm objevili, byl velice kultivovaný. A to i s ohledem na fakt, že veškerý text do magazínu byl připravený a předtočený, a proto by jeho posuzování mělo podléhat vyšším nárokům. K odchylkám od spisovného jazyka by nemělo docházet vůbec, což mnou sledovaný vzorek v drtivé většině splňoval, a i k odchýlení od ortoepických zásad by

⁸² HENDY, David. *Radio in the Global Age*. 1. vyd. Cambridge: Polity Press, 2000, s. 95-97.

⁸³ Poměr hudby a mluveného slova opět závisel především na uvážení autora. Pro magazíny ale platilo, že se v něm mělo objevit 3-5 písní.

⁸⁴ VEVERKA, Luboš a Jiří SUCHOMEL. Internetová rádia, utajený svět na přání. In: OSVALDOVÁ, Barbora, Alice TEJKALOVÁ a kol. *Žurnalistika v informační společnosti: Digitalizace a internetizace žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, s. 129-131.

mělo docházet jen v minimální míře. V tomto aspektu bylo možné zaznamenat jisté nedostatky. Zpravidla šlo o podobné problémy, jako u redaktorů pořadu *Vstupte*, tedy nedbalá výslovnost nebo krácení vokálů. Vzhledem k tomu, že se ale nejednalo o spontánní projev, vyskytovaly se v menší míře.

Nejvýraznější odchylkou od normy, která mohla působit až rušivě, byla hyperkorektní výslovnost tvarů slovesa být (*jsem, jsi, jste*) u Hany Staňkové. Důvodem zřejmě bylo, že (jak už jsem uvedla výše), neměla výrazné zkušenosti s rozhlasem, ani dlouhodobou hlasovou přípravu. To bylo občas patrné i v její intonaci, zejména při kladení otázek v rozhovorech. Také u ní bylo možné zaznamenat zjednodušenou výslovnost (*jesli, ňáký, patnác, celějho* namísto celé jeho). Nedbalá artikulace některých slov se vyskytovala i v jinak čistém projevu Tamary Urválkové (*tým věců, zhůru*). Ten místy narušovala také příliš široká výslovnost vokálů.

4.3. *Míra odbornosti*

U magazínů, které byly specializované na určitou oblast, se předpokládal zvýšený zájem o probíraná témata, tudíž i jisté znalosti včetně základní terminologie. Jednotlivé příspěvky proto mohly být o něco odbornější než pořady, ve kterých se střídaly zcela odlišné vědní obory (například rozebírané *Vstupte*). Přestože stopáž příspěvků byla delší než na jiných stanicích, nebyl v nich dostatek prostoru k vysvětlení základních pojmů. Přílišné vysvětlování by je navíc mohlo zatížit a rozmělnit. I magazíny ale musely počítat s posluchačem, který neměl vzdělání v daném oboru. Míra odbornosti proto většinou opět setrvala na úrovni středoškolského učiva. Ve většině příspěvků se užívaly cizí termíny, zejména latinské názvy organismů (i s českým překladem), což by z hlediska akusticko-auditivního principu bylo například v běžném zpravodajství nežádoucí. Zde ale bylo jejich užití opodstatněné a směřovalo zejména k posluchačům, kteří se v daném tématu více orientovali.

Jednotlivé příspěvky měly pochopitelně různou úroveň odbornosti. Ty náročnější se neobešly bez soustředěného poslechu. Z prvního období jmenujme například rozhovor o interferometrii⁸⁵ nebo o pohybu molekul přes buněčnou membránu⁸⁶, v druhém období například rozhovory o pohlavnosti silenek⁸⁷ nebo hlubinném jaderném úložišti⁸⁸. Drtivá většina z nich však byla zcela srozumitelná – ať

⁸⁵ *Natura*, 30. března 2006.

⁸⁶ *Natura*, 20. dubna 2006.

⁸⁷ *Natura*, 12. dubna 2012.

⁸⁸ *Natura*, 26. dubna 2012.

už díky vhodnému kladení otázek při rozhovoru nebo utvoření montáže, kde byl prostor pro dovysvětlení některých jevů. Zejména v příspěvcích z prvního období je nutné ocenit snahu Hany Staňkové, která doplňovala výpovědi odborníků dotočeným shrnutím, pokud byly vědci formulace příliš složité. Pro lepší pochopení prezentované problematiky a všech souvislostí, bylo nutné dodržet princip redundance, tedy opakování a připomínání důležitých pojmů a informací.

Poměrně problematická byla v některých případech struktura čtených zpráv, u nichž by bylo naopak možné předpokládat větší dodržování akusticko-auditivního principu. Autorky je zpravidla čerpaly z renomovaných vědeckých časopisů (New Scientist, Nature) a jejich zpravodajských serverů nebo vědeckého zpravodajství BBC a přetvářely je do podoby vhodné pro rozhlasovou prezentaci. Možná kvůli nutnému zhuštění informací docházelo v některých případech k nadměrnému užití terminologie či dat a posluchač se mohl ve zprávě snadno „ztratit“.⁸⁹

Všechny náročnější pasáže byly vždy kompenzovány příspěvky s nižšími nároky na terminologii či bez nutnosti soustředěného poslechu, což udržovalo recipientovu pozornost. Šlo zejména o rozhovory týkající se ochranných programů pro ohrožené zvířecí druhy⁹⁰, v prvním období také seriál o nosorožcích⁹¹ a ve druhém období příspěvky o domestikaci koček⁹² nebo o reintrodukci šelem do naší krajiny⁹³. V neposlední řadě to byly i fejetony Jaroslava Petra.

Míra odbornosti byla tedy opět zcela adekvátní charakteru a formátu stanice. Díky střídání různě náročných pasáží, a ve streamované verzi i díky hudební vložce, nedocházelo k zahlcení recipienta termíny a příliš mnoha novými informacemi, což by ho mohlo od poslechu odradit. Dařilo se tedy udržovat rovnováhu mezi přístupností a tím, aby příspěvky nebyly pouze povrchní, ale zabývaly se tématem v jeho největší možné šíři.

4.4. Žánrová a tematická pestrost

Jak jsem již uvedla, jednou z hlavních charakteristik pořadu magazínového typu je pestrost jeho skladby. Proto se zaměřím na magazín Natura z hlediska využití

⁸⁹ Viz např. Natura, 26. dubna 2012 zpráva o „zářící kamufláži žraloků“, Natura, 9. dubna 2012 zpráva o „výsadku modifikovaných komárů v Brazílii“ nebo Natura, 13. dubna 2006 o „teleskopech schopných zachytit supernovy“.

⁹⁰ Natura, 16. března–6. dubna.

⁹¹ Natura, 30. března–4. května 2006, s výjimkou 20. dubna.

⁹² Natura, 12. dubna a 19. dubna 2012.

⁹³ Natura 19. dubna a 26. dubna 2012.

různých témat a žánrů. Nejčastěji užívaným žánrem v příspěvcích zpracovaných redaktory ČRo Leonardo byl rozhovor, zpravidla analytický. Většinou v něm vystupoval pouze jeden respondent, pokud se k tématu vyjadřovalo více odborníků, byly rozhovory s nimi řazeny za sebou. Až ve druhém období se častěji využívala metoda montáže, takže příspěvky působily dynamičtěji a srozumitelněji, zvláště u delších materiálů⁹⁴.

To je patrné, pokud porovnáme zpracování poměrně rozsáhlých a kontroverzních témat v prvním a druhém období. Jde o příspěvek věnovaný geneticky modifikovaným potravinám, který zpracovala Hana Staňková⁹⁵ a příspěvek o hlubinném úložišti jaderného odpadu od Daniela Mrázka⁹⁶ (pro Tamaru Urválkovou). V prvním případě to byly tři oddělené rozhovory o tom, jak u nás byly genetické modifikace přijaty zemědělci, jak vznikají a také o tom, že představují menší riziko než jiné formy modifikace (například šlechtění). Po prvním rozhovoru následovala anketa, v níž respondenti hodnotili geneticky modifikované organismy. Za nedostatek příspěvku považují, že zde nedostali prostor odpůrci GMO, tím pádem působil poměrně nevyváženě. Anketa byla sice vhodně zvoleným ozvláštňujícím prvkem, obsahovala ale příliš odpovědí, celkem 21, a to mohlo vést ke ztrátě pozornosti posluchače. Zvolená forma – tři oddělené rozhovory – působila poměrně rozvlekle a méně koherentně než montáž zvolená v příspěvku Daniela Mrázka ve druhém období. I on využil výpovědi tří respondentů, spojil je ale tak, aby se prolínaly a doplnil průvodním slovem. Předností jeho příspěvku také bylo, že dal prostor protistraně.

V celém sledovaném vzorku se pouze dvakrát objevila reportáž (z celkem 64 příspěvků). Byl jí příspěvek ze Severočeské uhelné safari opět od Daniela Mrázka⁹⁷ (která ale byla spíše na hraně mezi reportáží a reportážním rozhovorem) a reportáž z genové banky semen v Praze-Ruzyni od Terezy Burianové⁹⁸. I v prvním období byla patrná snaha o oživení některých příspěvků reportážními prvky. Například v rozhovoru o povaze nosorožců⁹⁹ nebo o prvních kvetoucích rostlinách na jaře¹⁰⁰. V případě prvního příspěvku se autorka vydala do ZOO ve Dvoře Králové a u druhého

⁹⁴ V prvním období byla snaha natáčet spíše rozhovory a vyhnout se takzvaným „balíčkům“ (montážím), jak uvedla v rozhovoru Markéta Kaclová (viz Příloha č. 2: rozhovor s Markétou Kaclovou).

⁹⁵ Natura, 23. března 2006

⁹⁶ Natura, 26. dubna 2012

⁹⁷ Natura, 2. května 2012.

⁹⁸ Natura, 5. března 2012.

⁹⁹ Natura, 4. května 2006.

¹⁰⁰ Natura, 27. dubna 2006.

do průhonického parku. Ani v jednom z nich však prostředí nehrálo příliš významnou roli. Chybějící prostředí se někdy kompenzovalo jingly (např. rozhovor o ochraně orla mořského ze 30. března 2006). Ty sice rozhovor ozvláštnily, nedá se ale říci, že by byly náhradou plnohodnotnou.

Kromě těchto příspěvků byly součástí každého magazínu Natura i tři čtené zprávy a v prvním období také četba, Tamara Urválková ji zařazovala pouze občas. Ve druhém období byly pravidelnou rubrikou fejetony Jaroslava Petra. Dalším žánrem, který se, spíše sporadicky, objevoval, byla pozvánka. Díky tomu, že se tyto žánry střídaly s rozhovory, byl magazín poměrně pestrý. Na druhou stranu by jistě bylo možné ještě více využít žánrové rozmanitosti. Vzhledem k tomu, že příspěvky mohly mít dlouhou stopáž, byl i prostor pro jejich větší rozmanitost. Některá uvedená témata by bylo možné zpracovat jako reportáž (například rozhovor u příležitosti 60 let CHKO Lužické hory 13. dubna 2006 či rozhovor o konferenci měřené LCA metodou 12. dubna 2012). Bylo by také vhodné častěji pracovat s montážemi a využít v příspěvku více respondentů. Často se totiž stávalo, že téma nebylo nosné pro více než desetiminutový rozhovor s jedním odborníkem (viz záchranný program pro sysly, 16. března 2006). Střídání různých hlasů a zejména více úhlů pohledu by taková témata jistě oživilo.

Jak už jsem uvedla, pestrost témat do velké míry vyplývala z osobních preferencí autorek. Magazín Natura měl pokrývat přírodní vědy, tedy zejména biologii, chemii a jejich příbuzné obory. V prvním období také fyziku, astronomii, astrofyziku či meteorologii, tato témata ale posléze přebral pořad Nebeský cestopis, v Natuře jim ostatně bylo věnováno spíše méně příspěvků či čtených zpráv. V obou obdobích je zřetelná inklinace spíše k biologii, což může být způsobeno i její atraktivitou pro méně odbornou veřejnost (zoologická témata přilákají více posluchačů než chemické obory a základní výzkum). Co se týče dalšího dělení příspěvků do podoborů biologie a chemie či příbuzných oborů, narážíme na komplikace způsobené zejména tím, že většina z nich zasahuje do více oblastí. Proto zmíním pouze obory, které se v pořadu vyskytovaly nejčastěji. Byla to ekologie, jejíž hledisko bylo zastoupeno ve většině příspěvků (pojednávajících o ochranných programech, chráněných druzích, klimatických změnách a jejich důsledcích apod.), dále paleontologie, která byla tématem zejména čtených zpráv, etologie, geologie a samozřejmě zoologie (v souvislosti s jarním obdobím, které jsem zkoumala, a tím pádem migrací ptáků to byla často ornitologie) a botanika. V prvním období magazín více pokrýval odbornější

témata a základní výzkum. Nelze ale průkazně říci, že Hana Staňková celkově dávala těmto tématům větší prostor, bylo by nutné sledovat delší období. Tematické složení magazínu bývalo poměrně rozmanité a autorky se do každého dílu snažily zařadit co nejvíce oblastí přírodních věd. Zejména ve druhém období se ale stávalo, že některá témata se přibližně v horizontu měsíce opakovala – nicméně vždy jinou formou, takže to nemuselo být na škodu. Například 22. března 2012 bylo tématem čtené zprávy, jak hluk ovlivňuje výskyt rostlin, 26. dubna 2012. měl pak na toto téma svůj fejeton Jaroslav Petr. Problematice se ale věnoval detailněji. Protože mezi jednotlivými díly pořadu uplynula poměrně dlouhá doba, mnozí posluchači si informaci ze čtené zprávy ani nemuseli pamatovat. Naopak těm, kterým informace utkvěla (zejména pokud to byli posluchači z řad laické veřejnosti), mohlo „zalichotit“, že se Jaroslav Petr ve fejetonu věnuje problematice, o které už měli základní znalosti.

Závěr

Vysílání Leonarda dnes

V roce 2013 došlo ke změně portfolia okruhů Českého rozhlasu. Do své nabídky od března zařadil stanice ČRo Jazz, Rádio Junior a ČRo Plus. Třetí z nich v sobě integruje program stanic, které naopak k poslednímu únoru zanikly, tedy publicistický Český rozhlas 6, zpravodajské Rádio Česko a ČRo Leonardo. Tím vznikla stanice mluveného slova, která má pomocí analytické publicistiky, komentářů či diskusí reflektovat současné dění v co nejširších souvislostech a různých kontextech. ČRo Plus vysílá digitálně, na internetu a také na středních vlnách, a to každý den od 16 hodin do půlnoci. Kromě toho nabízí posluchačům webové stránky s doplňkovým materiálem včetně archivu.

Koncept sloučení tří stanic byl součástí kandidátského projektu Petera Duhana na post generálního ředitele a jeho důvodem jsou zejména úspory (rozhlas by měl nyní ušetřit přibližně 20 milionů). Zrušení Leonarda zdůvodnilo vedení rozhlasu mimo jiné malým počtem premiér a poměrně nízkou poslechovostí. Popularizace vědy a techniky má být ale i nadále součástí vysílání Českého rozhlasu. Nově vzniklá tvůrčí skupina zaměřená na tuto oblast má vyrábět příspěvky pro různé stanice rozhlasu a především připravovat pořad Leonardo, který se každý den kromě neděle od 16 do 17 hodin vysílá na ČRo Plus.

Novým magazínem provází moderátor, jehož hostem je odborník z některé oblasti vědy či techniky. Rozhovor doplňují příspěvky redaktorů z dalších oborů technických, přírodních i společenských věd, které zpravidla dosahují délky 3-6 minut. Součástí magazínu jsou i různé seriály. Do vysílání jsou více zapojeni posluchači, kteří mohou prostřednictvím webu zasílat celý den své dotazy k danému tématu. Tato změna by se mohla setkat s ohlasem, ČRo Leonardo sice také využíval různé komunikační kanály včetně sociálních sítí ke spojení s posluchači, někteří přesto postrádali možnost větší interakce s vysíláním.

Koncept nové stanice se zpočátku setkal spíše s kritikou posluchačů zrušených okruhů, kteří se obávali zejména toho, že ČRo Plus nebude adekvátní náhradou. Jestli nakonec budou mít poměrně razantní změny úspěch, zatím není možné posoudit a toto hodnocení nespadá do rozsahu této práce.

Zhodnocení produkce ČRo Leonardo

Podle bývalého ředitele ČRo Leonardo Miroslava Bobka vystihovalo podstatu celé stanice její motto, které znělo „dobrodružství poznávání“. A to pro všechny, kteří o něj měli zájem a byli ochotni připustit, že i prostřednictvím vědeckých a technických témat lze dobrodružství zažít.

Projekt Leonardo byl od počátku koncipován s vědomím, že půjde o stanici zacílenou spíše na menšinového posluchače. To bylo dáno jeho úzkým zaměřením na vědu a techniku a, zejména v počátcích vysílání, i jeho nízkou dostupností. Příznivci Leonarda byli charakterizováni především společným zájmem, nikoliv na základě sociodemografických údajů. Přestože jistý profil „typického posluchače“ existoval, stanice se jím příliš neřídila. Jejím cílem bylo tvořit pořady pro různé věkové kategorie, přístupné co nejširšímu publiku s různou úrovní vzdělání. Tato snaha se projevovala i ve zvolené míře odbornosti jednotlivých pořadů, která většinou odpovídala úrovni středoškolského učiva, což potvrdil i můj výzkum. Přestože vysílání se neobešlo bez odborné terminologie, která je pro podrobnější referování o vědě nezbytná, zpravidla nedocházelo k jejímu nadměrnému užití, které by pořady zatěžovalo. Moderátoři a redaktoři v pořadech vystupovali v roli „poučených laiků“. Lze tedy říci, že nalézt míru mezi odborností a zjednodušením se ve většině případů dařilo. Poslech magazínů mohl být náročnější, protože se vzhledem k jejich užšímu zaměření předpokládal jistý znalostní základ. Vzdělávací funkci rozhlasu plnil ČRo Leonardo v neposlední řadě i díky kultivovanému projevu mluvčích.

Na základě programového schématu Leonarda a analýzy pořadů Natura a Vstupte můžeme konstatovat, že tematické složení stanice bylo velmi pestré a postihovalo všechny vědní oblasti, ačkoliv zejména v počátcích vysílání byl patrný spíše důraz na přírodní vědy. I z hlediska užívaných žánrů byla produkce ČRo Leonardo poměrně rozmanitá. Rozbor pořadu Natura sice ukázal, že v tomto magazínu by bývalo bylo možné využívat více formátů (nejčastěji byl užit rozhovor), celkově se však redakce Leonarda snažila pracovat s různými formami, včetně náročnější tvorby v podobě reportáží a dokumentů.

Ty byly často provázané s rozsáhlými multimedialními projekty, které patřily mezi doplňkový obsah poskytovaný ČRo Leonardo, jako byly služby on demand, fotografie, videa, články nebo audioslideshow. Pro stanici byly tyto přídavné materiály zásadní, protože do jisté míry ovlivňovaly způsob jejího šíření. Kvůli nedostatečné

propagaci ale bohužel mnoho posluchačů o těchto možnostech nevědělo, což patřilo mezi největší nedostatky stanice. Zřejmě by o ně totiž byl větší zájem, pokud by recipienti věděli, jak je mohou využívat a kde je naleznou. S postupem času se díky rychlému rozšíření technologií situace alespoň částečně zlepšila, například z hlediska podcastingu.

ČRo Leonardo se šířil v digitálních systémech a po internetu. Online streaming a digitální vysílání se svou formou nijak nelišily od klasického lineárního přenosu. Na rozdíl od služeb on demand, podcastingu a zvukového archivu iRadio, které linearitu poslechu porušovaly a umožňovaly recipientovi s audiem volně pracovat, což ovlivňovalo jeho vnímání. Díky on demand službám si mohli jejich uživatelé skládat vlastní vysílací schéma. Získali také možnost „listovat“ v audiu, přeskakovat, zastavit se nebo se vracet. To s sebou přinášelo výhody (zejména u náročnějších témat), na druhou stranu to ale mohlo vést k těkavému poslechu. Přestože odlišné typy vnímání obsahu determinovaly produkci, nebylo nutné vytvářet dvě odlišné verze pořadu. Snahou redakce bylo připravit ho tak, aby vyhovoval lineárnímu i nelineárnímu poslechu.

Hledání rovnováhy mezi těmito faktory a otázka, jak prezentovat služby na internetu bude zřejmě předmětem debaty i nadále, protože iRadio, podcasting a vizuální doplňkové služby jsou běžnou součástí všech stanic Českého rozhlasu. Mediální politika z hlediska multimédií ale není v současné době, a to nejen u nás, zcela jednotná. Existuje puristický přístup, který chce rozhlas zachovat čistě v audiální rovině, většina odborníků však zastává názor, že do budoucna by se rozhlas měl vydat spíše cestou multimedializace. Bude však nutné opět nalézt vhodný kompromis. V tomto případě zajistit, aby zvuková složka byla i v multimediálním prostředí dominantní a aby se v případě vizualizace obsahu z rozhlasu nestala pouze špatná televize¹⁰¹.

¹⁰¹ Rožánek, Filip. Digital Radio Conference 11.–12.10.2011, Brusel. In.: *Svět rozhlasu*, 2012, č. 26, s. 4.

Summary

From the very beginning it was clear that Czech Radio Leonardo was designed rather for the minority audience. The reason was its narrow specialization, and due specific distribution, its low availability. The characteristic of the Leonardo listeners was above all interest in science and technology, or in the new methods used for broadcasting within digitalization and multimedia.

The profile of „typical listener“ was not important for the output of Czech Radio Leonardo. On the first place there was the aim to produce programmes for people of different age or education. It fully corresponded with the fact that the expertism and use of terminology was roughly on the high school level, which is apparent as well from my research. It was essential to find the balance between expertise and understandability and to follow the principles of radio production. Leonardo was usually very successful in this attempt. Thanks to that and the broad offer of different topics Leonardo was able to target as many listeners as possible. The educational function of the station was filled also for the sake of very cultivated language of all speakers.

The merit of Leonardo was as well in the use of wide range of different formats including reportage or feature. Those were usually connected to larger multimedia projects as a part of the supplementary content provided by the station. Those extra materials as videos, photographs, texts, and especially on demand services (archives and podcasting) were important because they determined the production of Leonardo to some point. On the other hand, due to very insufficient promotion of those possibilities, only few recipients knew about them, and therefore they were not commonly used.

Czech Radio Leonardo was available in digital systems and on the Internet, while online streaming and digital broadcasting were basically similar to the traditional linear transmission. In contrary to that, the on demand services broke the linearity of reception and enabled recipient to freely manipulate with the content. First of all they were able to create their own programme and choose the time and manner of listening. Furthermore they could browse the audio, stop it or pause. For the station with the educational specialization were those possibilities rather advantageous, on the other hand they could have even negative influence and could, for example, lead to distracted perception. Though these different varieties of reception determined the

production, it was not necessary to create two distinct versions of the output. The trend was to respect both factors and create programme that would work for linear as well as nonlinear listening.

Použité zdroje

Literatura

FELDMAN, Tony. *An Introduction to Digital Media* [online]. Taylor & Francis e-Library, 2005, 192 s. ISBN 0-203-39961-7.

GRAY, Johnatan, Liliana BOUNEGRU a Lucy CHAMBERS. *The data journalism handbook*. 1. vyd. Sebastopol: O'Reilly Media, 2012, 220 s. ISBN ISBN 978-1-449-33006-4.

HENDY, David. *Radio in the Global Age*. 1. vyd. Cambridge: Polity Press, 2000, 280 s. ISBN 0-7456-2069-8.

JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, 667 s. ISBN 80-86762-00-9. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/01075620.pdf

KEITH, Michael C. *The Radio Station: Broadcast, Satellite & Internet*. 8. vyd. Amsterdam: Focal Press, 2010, 343 s. ISBN 978-0-240-81186-4.

LINDLOF, Thomas R. a Bryan C. TAYLOR. *Qualitative communication research methods*. 3. vyd. Los Angeles: Sage, 2011, 377 s. ISBN 978-1-4129-7473-8.

MARŠÍK, Josef. *Úvod do teorie rozhlasového programu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, 106 s. ISBN 80-7184-013-0.

MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: SRT, 1999, 60 s.

OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 146 s. ISBN 978-80-246-1899-9.

OSVALDOVÁ, Barbora - HALADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3. vyd. Praha: Libri, 2007, 263 s. ISBN 978-80-7277-266-7.

PALKOVÁ, Zdena. *Stručná pravidla české ortoepie: domácí slovní zásoba*. Praha, 1994.

RUB-MOHL, Stephen a Hana BAKIČOVÁ. *Žurnalistika: Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2005, 316 s. ISBN 80-247-0158-8.

ŠESTÁK, Zdeněk. *Jak psát a přednášet o vědě*. 1. vyd. Praha: Academia, 1999, 204 s. ISBN 80-200-0755-5.

ŠMÍD, Milan. *Stručný slovník elektronických médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, 57 s. ISBN 1995, 80-7184-142-0.

VEVERKA, Luboš a Jiří SUCHOMEL. Internetová rádia, utajený svět na přání. In: OSVALDOVÁ, Barbora, Alice TEJKALOVÁ a kol. *Žurnalistika v informační společnosti: Digitalizace a internetizace žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, s. 125-134. ISBN 978-80-246-1684-1.

VEVERKA, Luboš a Robert TAMCHYNA. Český rozhlas Leonardo a jeho role v popularizaci vědy. In: ROSŮLEK, Přemysl a kol. *Science Communication: se zřetelem na sociálně-vědní témata*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011, s. 155-165. ISBN 978 80-261-0082-9.

Periodika

Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci. Praha: Český rozhlas, 2006, č. 15. ISSN 1213-3817.

Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci. Praha: Český rozhlas, 2007, č. 18. ISSN 1213-3817.

Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci. Praha: Český rozhlas, 2008, č. 19. ISSN 1213-3817.

Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci. Praha: Český rozhlas, 2009, č. 21. ISSN 1213-3817.

Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci. Praha: Český rozhlas, 2010, č. 23. ISSN 1213-3817.

Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci. Praha: Český rozhlas, 2011, č. 26. ISSN 1213-3817.

Internetové zdroje

ČESKÝ ROZHLAS.

Dostupné z: www.rozhlas.cz

ČESKÝ ROZHLAS. *Historie webu českého rozhlasu* [online]. 2011 [cit. 2013-05-21]. Dostupné z: http://m.rozhlas.cz/internet/portal/_zprava/942317

ČESKÝ ROZHLAS. *Příběh rozhlasu*. [online]. [cit. 2013-05-21]. Dostupné z: <http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/digitalni-doba/2780378>

DANEŠ, František. Kultura mluvených projevů. *Naše řeč*. roč. 52, 2-3. [online]. [cit. 2013-05-21]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5437>

PALKOVÁ, Zdena. Výslovnost rozhlasových mluvčích. *Naše řeč*. roč. 65, č. 4. [online]. [cit. 2013-05-21]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6344>

POTŮČEK, Jan. Rádio Česko a ČRo Leonardo letos zaniknou, nahradí je stanice mluveného slova. *Digizone.cz* [online]. 27.4.2012 [cit. 2013-05-21]. Dostupné z: <http://www.digizone.cz/clanky/radio-cesko-a-cro-leonardo-letos-zaniknou-nahradi-je-stanice-mluveneho-slova/>

RADA PRO ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ

Dostupné z: <http://www.rrtv.cz>

RADIO PROJEKT.

Dostupné z: <http://www.median.cz/?lang=cs&page=1&sub=9>

VÁLKOVÁ, Hana. Nová loga se s úsporami v Českém rozhlasu netlučou, tvrdí ředitel Duhan. *IDNES.cz* [online]. 27.3.2013 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-sefem-ceskeho-rozhlasu-peterem-duhanem-fwm-/domaci.aspx?c=A130227_150830_domaci_hv

TAMCHYNA, Robert. Český rozhlas Leonardo a jeho role v popularizaci vědy. In: CENTRUM VEDECKO-TECHNICKÝCH INFORMÁCIÍ SR. *Možnosti využitia klasických prostriedkov masmediálnej komunikácie pre TT*. Bratislava, 2011, s. 37-50. Dostupné z: http://nitt.cvtisr.sk/buxus/docs/Studia_II_final.pdf

Dokumenty ČRo

Výroční zprávy Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2005.

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2005--236122

Výroční zprávy Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2006.

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-cro-o-cinnosti-cro-za-rok-2006--788110

Výroční zprávy Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2007.

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2007--438575

Výroční zprávy Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2008.

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2008--563641

Výroční zprávy Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2009.

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2009--712226

Výroční zprávy Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2010.

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2010--872753

Výroční zprávy Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2011.

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2011--1038925

Výroční zprávy Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2012.

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/dokumenty/_zprava/vyrocnizprava-rady-ceskeho-rozhlasu-o-cinnosti-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2012--1192948

Kodex Českého rozhlasu. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/00730694.pdf

ostatní zdroje

NETWORK MEDIA SERVICE. *Názory a postoje posluchačů stanice ČRo Leonardo*. 2007.

Osobní rozhovor s Lubošem Veverkou.

Osobní rozhovor s Markétou Kaclovou.

Osobní rozhovor s Miroslavem Bobkem.

Analyzované pořady

Vstupte

1. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 1.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/369259>
2. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 2.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/369988>
3. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 6.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/370526>
4. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 7.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/372199>
5. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 8.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/372201>
6. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 9.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/372202>

7. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 10.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/373028>
8. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 13.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/373689>
9. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 14.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/375002>
10. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 15.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/375004>
11. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 16.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/375013>
12. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 17.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/375631>
13. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 20.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/375786>
14. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 21.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/376590>
15. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 22.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/376593>
16. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 23.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/378061>
17. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 24.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/378062>
18. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 27.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/378419>
19. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 28.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/378966>

20. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 29.3.2006 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/379173>
21. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 13.1.2012, repríza
1.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2531137>
22. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 26.1.2012, repríza
5.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2541764>
23. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 24.1.2012, repríza
6.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2540321>
24. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 7.3.2012 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2571009>
25. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 8.3.2012 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2575760>
26. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 9.3.2012 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2576693>
27. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 26.10.2011, repríza
12.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2469185>
28. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 15.2.2012, repríza
13.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2557900>
29. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 13.11.2011, repríza
14.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2490865>
30. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 15.3.2012 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2580756>
31. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 16.3.2012 11:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2579241>
32. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 14.12.2011, repríza
19.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2509243>

33. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 1.9.2009, repríza 20.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/989459>
34. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 8.6.2011, repríza 21.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2359040>
35. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 22.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2359040>
36. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 23.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2587539>
37. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 3.12.2011, repríza 26.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2504975>
38. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 22.12.2010, repríza 27.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2216973>
39. Vstupte [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 28.3.2012 11:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2591105>

Natura

1. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 2.3.2006 18:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/369284>
2. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 9.3.2006 18:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/372638>
3. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 16.3.2006 18:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/375040>
4. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 23.3.2006 8:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/378073>
5. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 30.3.2006 18:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/379622>
6. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 6.4.2006 18:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/382388>

7. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 13.4.2006 18:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/385050>
8. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 20.4.2006 18:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/388298>
9. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 27.4.2006 18:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/391462>
10. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 4.5.2006 18:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/392236>
11. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysílání 1.3.2012 9:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2570017>
12. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 8.3.2012 9:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2575633>
13. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 15.3.2012 9:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2581259>
14. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 22.3.2012 9:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2586647>
15. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 29.3.2012 9:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2592823>
16. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 5.4.2012 9:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2598930>
17. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 12.4.2012 9:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2604213>
18. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 19.4.2012 9:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2614502>
19. Natura [rozhlasový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 26.4.2012 9:00.
Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2616206>

20. Natura [rozhlásový pořad]. ČRo Leonardo, vysíláno 2.5.2012 9:00. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2620751>

Seznam příloh

Příloha č. 1: rozhovor s Lubošem Veverkou (text)

Příloha č. 2: rozhovor s Markétou Kaclovou (text)

Příloha č. 3: rozhovor s Miroslavem Bobkem (text)

Příloha č. 4: příklad vysílacího schématu ČRo Leonardo z roku 2013 (text)

Přílohy

Příloha č. 1: rozhovor s Lubošem Veverkou (text)

Osobní rozhovor s bývalým šéfredaktorem ČRo Leonardo z 26.2.2013

Za vašeho vedení proběhly změny ve vysílání, proč jste se pro ně rozhodl?

Větší úpravy programového schématu se dělaly už za Ondřeje Vrtišky. Nejprve se zrušilo Odpoledne s Leonardem a z diskusní části pořadu vznikla Třetí dimenze. Hlavní důvod byl, že se v pořadu opakovaly informace z Dopoledne s Leonardem. To jsme později také zkrátily ze dvou hodin na jednu a tím vzniknul Monitor, který byl víc publicistický. Tři podobné hodiny vysílání se tak zkrátily na jednu. Naopak se ale přidala Víkendová univerzita. Schéma se přizpůsobovalo zadání – podle toho, jestli jsme měli dávat větší důraz na vysílání nebo na web. Myslím, že té původní tvorby bylo dost, i když jsme byli často kritizováni za malý počet premiér, bylo to adekvátní k možnostem redakce.

Já jsem se řídil tezí, že není dobré dělat prudké změny ve vysílání. Navíc velká část našich posluchačů si pořady stahovala a poslouchala je, kdy jim to vyhovovalo, takže nemělo cenu dělat velké přesuny. Také proto jsme ubrali proudové vysílání a i přehledový Monitor jsme lépe popsali a vydefinovali, aby ho bylo snadné nalézt v iRadiu.

Leonardo se zaměřovalo spíše na menšinové posluchače, jak se vyvinula poslechovost v posledních letech?

Používali jsme interní statistiky, které se nezveřejnily a asi se to ani neplánuje. Podle nich jsme měli stabilní 100 000 návštěvnost webových stránek, náš rekord byl 250 000 unikátních návštěvníků na stránce. Loni v létě jsme zaznamenali 90 000 unikátních stažení z iRadia měsíčně a asi 110 000 unikátních spuštění přehrávače. Takže to byl docela úspěch. Hodně nám pomohlo zavedení integrálního vysílače, protože nás lidé viděli v iRadiu, když poslouchali jinou stanici, tím jsme se dostali k novému okruhu posluchačů.

Původně se stanice připravovala pro digitální vysílání, pak se šířila jen po internetu, projevilo se to nějak na produkci?

Kategorizovat stanici podle toho, jestli je digitální nebo jen internetová není z našeho pohledu kritérium. Jde spíše o finanční bariéru pro ty, kteří by chtěli vysílat soukromě. Leonardo bylo koncipované jako plnohodnotná stanice a počítalo se s tím, že se teprve uvidí, jakým směrem půjdou nové technologie. Bohužel k DAB měl rozhlas trochu ambivalentní vztah, nicméně my jsme měli tlačit digitalizaci dopředu. Česko s Leonardem měly být tou přidanou hodnotou, kvůli které si lidé jednou koupí přijímač DAB. Nakonec digitalizace zamrzla, v tom zřejmě hrál roli i lobbying soukromých vysílatelů, protože pro ně je to vlastně zbytečná investice.

Podle čeho se vysílání profilovalo na jednotlivé vědní obory a jaké bylo zadání pořadů?

Základ byly určitě technologie a přírodní vědy, to bylo jasné. U Ženšenu jsem váhal, jestli to má být jen základní medicína nebo i alternativní přístupy, případně jakási poradna, ale nechali jsme to víc v té odborné rovině, aby to nebyl lifestyle. Trochu problematický byl Sedmý světadíl, který byl původně hodně cestovatelský, pak se to

ale na přání Miroslava Bobka posunulo víc k multikulturalismu, etnografii a dalším odbornějším tématům. Do velké míry to zadání záviselo i na redaktorech, takže za Kamily Drtilové Světa díl tíhnul víc k humanitární pomoci a rozvojovým projektům, Lucie Christovová si zase oblíbila Jižní Ameriku... Zkrátka, mělo to být pestré, ale záleželo na jejich zájmu. Stejně tak v případě Zrcadla Petr Mančál dělal téměř výhradně moderní historii, Nad'a Reviláková to pak rozšířila i o starší témata. Zkrátka, profil pořadu byl dán autorskou osobností, takové bylo i zadání. Některá témata jsme konzultovali, ale snažil jsem se zasahovat minimálně. Někdy jsme také dělali věci „na objednávku“, když byly akce pořádané našimi partnerskými institucemi, například Týden mozku. Celé Leonardo bylo pojaté poměrně široce, samozřejmě v mezích popularizace vědy a techniky a hlavně v začátku s mírným důrazem na přírodní vědy.

Součástí magazínů byl vždy také článek, původně jen textová anotace, ale pak jsme to rozšířili. U textu byla povinně fotka, ideálně i video. A měly se vydávat ještě dva další články, které se vázaly k probíraným tématům. Samozřejmě doplňkové služby se netýkaly jen magazínů, ale všech pořadů.

Uvažovalo se o rozšíření programového schématu například o magazín zaměřený na humanitní a společenské vědy?

Spíš ne, nebyl jsem si jistý, jestli by tyto obory uživily celý magazín. Pro humanitnější témata byl prostor v Monitoru nebo v diskusních pořadech. Ale vždycky jsem říkal, že tyto fenomény by měly být obsaženy vlastně ve všem. Pokud se mluví o medicíně, tak by se měla zmínit etika a podobně. Humanitní obory jsem v tomto ohledu považoval více za vědy pomocné k tomu hlavnímu zájmu, kterým byly přeci jen přírodní a technické vědy.

Jaké bylo zadání diskusního pořadu Vstupte?

Chtěli jsme, aby Vstupte bylo milé povídání, portrétní rozhovor. Ale koncepce byla opět hodně na moderátorech. Dramaturgicky pořad vedl Robert Tamchyna, který schvaloval hosty, vedl je v evidenci, aby se neopakovali, redigoval texty autorských Vstupte (původně to měl být fejeton, ale ne vždycky se to povedlo, protože ne každý ho byl schopný napsat). Kromě Roberta moderovali externisté, zrušil jsem systém, kdy Vstupte dělali autoři magazínů. Snažil jsem se víc posilovat specializaci. Naprostá většina, 90% Vstupte se vysílalo živě a potom se do audia stříhalo jen v případě, že se stal nějaký velký průšvih. Témata se střídala, ale stávalo se, že se něco opakovalo. Když bylo zasedání EUSO, tak jsme měli víc astronomie a podobně. Také se mohlo stát, že host odřekl natáčení a muselo se to operativně řešit. Ale v jednom týdnu se nám snad dvě stejná témata nesetkala.

Na jaké úrovni jste se snažili držet míru odbornosti?

Samozřejmě terminologie byla ve vysílání nutná, ale muselo se s ní zacházet opatrně. Razil jsem tezi, že pořady by měly být srozumitelné středoškolákovi, který už má nějaké znalosti, včetně odbornějších termínů. Nebylo možné vysvětlovat základní pojmy. Zároveň bylo dobré dát do vysílání „něco navíc“. Ti, které téma tolik nezajímalo, se neurazili a z kontextu pochopili, o čem je řeč. A ti, které to zaujalo, se pak o ten problém mohli zajímat hlouběji. U mnoha témat jsme zůstávali na úrovni obecného jazyka a navíc jsme nevysílali pořad o chemických rovnicích – převedli jsme to zkrátka do normální mluvy

Příloha č. 2: rozhovor s Markétou Kaclovou (text)

Osobní rozhovor s bývalou vedoucí redakce z 9.4.2013

Jak se vytvářel program nové stanice? Na koho jste cílili?

Nejprve běžel na stránkách www.rozhlas.cz průzkum. Nechtěli jsme klasický sociologický, protože by to bylo drahé a navíc bylo zřejmé, že vzhledem ke stavu digitalizace bude většina našich posluchačů online, na internetu, ať už budou poslouchat přes stream nebo si pořady stahovat. Ptali jsme se, jestli mají zájem o takto zaměřenou stanici, která témata by se tam měla objevit, na jejich věk, zájmy a podobně. Zpracovávali jsme data od více než 1000 respondentů. Ten výzkum ukázal, že stanici by poslouchali především teenageři (od 8 do 17 let) a potom senioři (kolem 60 – 65 let). Většinou měli spíše základní vzdělání, ti mladší ale s ohledem na věk spíše neukončené.

Na schématu jsme pracovali zejména spolu s Miroslavem Bobkem, Robertem Tamchynou a Petrem Mančálem. Rozhodli jsme se udělat pořad o přírodě, medicíně, historii, cestování a technologiích (v tom předvýzkumu nám vyšlo, že lidé neměli zájem o samostatný IT pořad, což mě mrzelo). Podle toho jsme začali asi v půlce července hledat redaktory. Pak už jsme připravovali formáty pořadů, točili do zdi, představovalo se studio, sháněli jsme počítače... A kolem všeho byla spousta administrativy.

Co tvořilo základ vysílacího schématu?

Měli jsme magazíny, které byly naší „výkladní skříní“. To byla klasika – zprávy z vědy, seriály, různé příspěvky, akorát neměly 2-3 minuty, ale 8-10 a celý pořad měl necelou hodinu. Na konci byla vždy 10minutová četba z knih, které nám posílala Academia. Díky té delší stopáži jsme si mohli dovolit dělat také náročnější žánry, reportáže, dlouhé rozhovory, nebyl důvod dělat takové ty „balíčky“, když jsme mohli mít rozhovor, který šel do hloubky. To se týkalo většiny pořadů. Z hlediska témat, měli autoři magazínů poměrně velkou volnost, ačkoliv někdy jsme samozřejmě naráželi. Například v Ženšenu Radka Matějíčková mívala příspěvky o homeopatikách a podobně, a to Mirkovi vadilo, byl spíš pro hard vědu. Nebo si radní stěžovali, že se v historickém magazínu měsíc věnujeme Horákové a děláme příliš mladou historii. Ale v tom jsme Petra Mančála podpořili, bylo by opravdu náročné pojmout celé dějiny.

Pak jsme chtěli udělat vyložení proud, který je typický pro českého posluchače, to bylo Dopoludne s Leonardem. Navíc jsme měli domluvenou výměnu s jinými stanicemi, nejen ohledně celých pořadů, ale i kratších vědeckých příspěvků. Do magazínů jsme je dávat nechtěli, stáli jsme si za tím, že tam mají být příspěvky delší, aby mohly jít do hloubky. Ale do proudového vysílání se kratší materiály z jiných stanic hodily.

Dál jsme měli diskusní část Dopoludne s Leonardem a Vstupte, to bylo v pátek autorské, jinak to byly rozhovory. Akorát ve čtvrtek tam chodilo víc hostů a šlo spíš o problémové debaty.

Jak vypadala redakce z personálního hlediska?

Systémově to bylo tak, že jsme měli 12 lidí, z toho dvě produkční, já, jako vedoucí redakce a jako redaktor pro všechno, moderátor a Ivo Budil jako externista, který

především pracoval na Meteoru. Každý redaktor měl pak jeden magazín a jednou do měsíce měl moderovat Dopolodne s Leonardem a jedno Vstupte. Sestavit redakci bylo náročné, protože vědecká žurnalistika je specifická. Člověk musí být zvědavý, vědět, na co se ptát, rozumět problematice, ale zase ne moc. A navíc bylo nutné, aby ti redaktori dobře mluvili. Proto jsme před spuštěním stanice dělali velké výběrové řízení. Spousta redaktorů pracovala v rádiu poprvé, například Hanka Staňková byla původně vědec.

Z hlediska poslechovosti na nás naštěstí nikdo netlačil, začínali jsme asi s 1000, když jsem odcházela, tak jsme měli kolem 12 000 posluchačů, navíc v té době byla digitalizace ještě v plenkách, takže si myslím, že to byl úspěch. Navíc stanice poskytovala dobrý media training pro vědce, i když jsme měli na Leonardu poučenější posluchače, museli se naučit danou problematiku zjednodušovat. Nevysílali jsme základní výzkum, ale chtěli jsme o něm zajímavě informovat – to bylo dobrodružství poznávání, což přesně vystihovalo Leonardo.

V roce 2006, zejména když se spustilo Odhalení, byla tendence, aby bylo co nejvíce multimediálních výstupů – hodně se fotilo, natáčelo na video. Ale já jsem byla docela proti, protože znám svoje limity a vím, že je náročné dělat všechno najednou – natáčet zvuk, k tomu fotit, kamerovat...

Příloha č. 3: rozhovor s Miroslavem Bobkem (text)

Osobní rozhovor s bývalým ředitelem ČRo Leonardo z 22.4.2013

Jak vzniknul nápad vytvořit vědecko-technickou stanici?

Já jsem navrhnul, že by takový projekt mohl vzniknout, to bylo v době digitalizační euforie, kdy se uvažovalo o tom, že bychom měli přijít s novými programy a že nabídka plnoformátových stanic šířených tradičním způsobem by se měla rozšířit o specializované stanice. Bylo jasné, že v portfoliu nových okruhů v rámci digitalizace by měla být stanice pro mladé (ČRo 8 Online, který jsem vedl, chystal projekt pro mladé Rádium). Tehdejšímu generálnímu řediteli Václavu Kasíkovi jsem navrhl, aby vznikla také stanice, která by popularizovala vědu. Začátkem roku 2005 šel ten projekt na Radu a byl schválen s tím, že to bude stanice určená pro digitální vysílání. Měla být nejen streamem pořadů, ale měla být i silně provázaná s webem, vytvářet multimediální projekty. V tomto pohledu mělo být Leonardo značkou, pod kterou se měl šířit různý obsah. Stanice vznikla v rámci ČRo Online, později se z ní stala samostatná divize, ale já jsem až do svého odchodu na konci roku 2009 stál v čele obou skupin. Byla to taková personální unie a Online Leonardo poskytoval organizační i technickou podporu.

Jaká byla původní vize?

V roce 2005 se plánovalo, že rozhlas bude důležitým hráčem na trhu, že bude dělat multimédia a využívat všech prostředků k vysílání obsahu. Teď se to posunulo jinam. Leonardo mělo být stanici, která využívá všech možných kanálů, není vázaná jen na zvuk. Měla mít silný web, veškerý obsah měl být opatřený fotografiemi, pokud možno i videem, měly tam být různé multimediální projekty, ale v plném rozsahu se nakonec uskutečnilo jen Odhalení. Na druhou stranu bylo jasné, že do toho nemohlo jít moc peněz. Vysílací schéma se proto stavělo tak, že Leonardo bude redakce vědy, která bude tvořit původní obsah. Ten se bude šířit i na jiných stanicích, alespoň v segmentech, a zároveň se budou z jiných stanic přebírat pořady popularizující vědu. Zajímavá byla třeba hudební složka, náš hudební dramaturg Leoš Kosek prosazoval zajímavé žánry, které se nehrály v mainstreamu.

Inspirovali jste se někde při práci na nové stanici?

Tohle se mi už těžko vybavuje... Vzorem pro nás určitě byla produkce BBC nebo některé projekty v Německu, ale vycházel jsem především ze svých zkušeností z Meteoru, z ČRo Praha, který jsem vedl, nebo z webu, kde jsem také sledoval, o co mají lidé zájem. Jsem přesvědčený, že veřejnoprávní média by měla zpracovávat náročnější témata a přispívat k rozšiřování rozhledu lidí a nepřinášet krátkozraké senzace, to byla základní idea. Věřil jsem v potenciál té stanice, který vlastně shrnuje slogan „dobrodružství poznávání“. Příběhy o tom, jak se poznává, jsou úžasné.

Markéta Kaclová se zmiňovala o jakémsi předvýzkumu cílové skupiny, jakou roli hrál při stavbě programového schématu?

Markéta Kaclová byla pověřena vedením redakce a měla tyto věci na starosti. Ale pokud se prováděl nějaký výzkum, tak zásadní vliv na schéma neměl. Mým hlavním cílem bylo popularizovat vědu, protože jsem věřil, že to má smysl a podobné výzkumy měly spíše ukázat, že je o to zájem.

S jakými obtížemi jste se setkávali na začátku, vzhledem k tomu, že používané technologie byly v našem prostředí nové?

Ze začátku byl problém s digitalizací, ta vlastně není hotová dodnes. Původně se Leonardo připravovalo s tím, že se bude vysílat v DVBT, ale ze začátku bylo jen na internetu. Až později se šířilo i televizním kabelem a nakonec i satelitem a podobně. Nějakým způsobem se to zkrátka k lidem dostávalo.

Nejprve byl zřetelný akcent na internet a doplňkové služby, často měl být naopak zvuk doplňkem k jinému obsahu. Od těchto myšlenek se ale brzy upustilo, zejména kvůli silnému tlaku Rady proti multimédiím a internetu a snaze redukovat digitální stanice spíše na zvuk.

A nekomplikovalo situaci Leonarda i poměrně malé rozšíření internetu?

Internet nebyl v roce 2005 zase tak v plenách, aby nešel spustit web nebo aby nebylo možné podívat se na video.

S jakými dalšími problémy jste se na začátku, nebo i v průběhu své existence, potýkali?

Při personálním obsazování jsme narazili na problém, že odborníci na popularizaci vědy v rozhlasě téměř nebyli a ti, kteří přišli zvenčí, byli sice skvělí ve svém oboru, ale nebyli vždy použitelní pro rozhlas.

Už od roku 2006 jsem pocíťoval velký tlak proti multimédiím, internetovému obsahu vzniklému v rozhlasě, novým digitálním stanicím. Leonardo se udržovalo, i když v mých očích třeba nenaplnilo očekávání, protože kvůli tomu tlaku spoustu věcí nešlo dělat. Na konci jsem to považoval spíše za přežívající projekt. Do mého odchodu to ještě drželo pohromadě, ale mám pocit, že pak se to rozpadlo a dospělo to bohužel tam, kam to dospělo.

Na začátku rozhlas šlapal a Václav Kasík se ho snažil hrnout dopředu, připravit na nástrahy a možnosti budoucnosti. Byl to způsob, jak udržet zastarávající rozhlas pro 21. století. To médium se stává čím dál víc jen kulisou, ať už hudební nebo složenou z banálních řečí. Stále méně plní informační funkci a současná situace tomu procesu nahrává, vlastně to ještě zhoršujeme. Pokud neposkytneme adekvátní nabídku zpravodajství, tak už ji v budoucnu nikdo od rozhlasu očekávat nebude. Kasík vývoji dopředu přál, říkal tomu „radlice pokroku“. Byl z Balkánu a občas používal takové nadnesené výrazy, ale bylo to hezké a dodávalo to odvahu.

Příloha č. 4: příklad vysílacího schématu ČRo Leonardo z roku 2013 (text)

pondělí

00.00 - 00.30	Četba na pokračování
00.30 - 01.00	Nota Bene
01.00 - 02.00	Sedmý světadíl
02.00 - 03.00	Vstupte!
03.00 - 04.00	Planetárium
04.00 - 04.30	Nota Bene - Jazz
04.30 - 05.00	Odysea
05.00 - 06.00	Ženšen
06.00 - 07.00	Třetí dimenze
07.00 - 07.30	Jazzofon
07.30 - 08.00	Toulky českou minulostí
08.00 - 09.00	Meteor
09.00 - 10.00	Nula-jednička
10.00 - 11.00	Monitor
11.00 - 12.00	Vstupte!
12.00 - 12.30	Nota Bene - Etno
12.30 - 13.00	Toulky českou minulostí
13.00 - 14.00	Natura
14.00 - 15.00	Třetí dimenze
15.00 - 16.00	Zrcadlo
16.00 - 17.00	Planetárium
17.00 - 18.00	Monitor
18.00 - 19.00	Nula-jednička
19.00 - 19.30	Nota Bene - Etno
19.30 - 20.00	Četba na pokračování
20.00 - 21.00	Vstupte!
21.00 - 21.30	Toulky českou minulostí
21.30 - 22.00	Informace z EU
22.00 - 23.00	Třetí dimenze
23.00 - 24.00	Výběr z vysílání zahraničních rozhlasů – NPR

Úterý

00.00 - 00.30	Četba na pokračování
00.30 - 01.00	Nota Bene
01.00 - 02.00	Natura
02.00 - 03.00	Vstupte!
03.00 - 04.00	Meteor
04.00 - 04.30	Nota Bene - Etno
04.30 - 05.00	Techno
05.00 - 06.00	Sedmý světadíl
06.00 - 07.00	Třetí dimenze
07.00 - 07.15	Životopisy
07.15 - 07.30	Životopisy
07.30 - 08.00	Toulky českou minulostí
08.00 - 08.30	Nota Bene
08.30 - 09.00	Periskop
09.00 - 10.00	Ženšen

10.00 - 11.00	Monitor
11.00 - 12.00	Vstupte!
12.00 - 12.30	Nota Bene - Pop
12.30 - 13.00	Toulky českou minulostí
13.00 - 14.00	Zrcadlo
14.00 - 15.00	Třetí dimenze
15.00 - 16.00	Nula-jednička
16.00 - 17.00	Meteor
17.00 - 18.00	Monitor
18.00 - 19.00	Ženšen
19.00 - 19.30	Nota Bene - Pop
19.30 - 20.00	Četba na pokračování
20.00 - 21.00	Vstupte!
21.00 - 21.30	Toulky českou minulostí
21.30 - 22.00	Techno
22.00 - 23.00	Třetí dimenze
23.00 - 24.00	Výběr z vysílání zahraničních rozhlasů - Deutsche Welle

středa

00.00 - 00.30	Četba na pokračování
00.30 - 01.00	Nota Bene
01.00 - 02.00	Zrcadlo
02.00 - 03.00	Vstupte!
03.00 - 04.00	Nebeský cestopis
04.00 - 04.30	Nota Bene - Pop
04.30 - 05.00	Periskop
05.00 - 06.00	Natura
06.00 - 07.00	Třetí dimenze
07.00 - 07.30	Hudební cestopis
07.30 - 08.00	Toulky českou minulostí
08.00 - 09.00	Zápisník zahraničních zpravodajů
09.00 - 10.00	Sedmý světadíl
10.00 - 11.00	Monitor
11.00 - 12.00	Vstupte!
12.00 - 12.30	Nota Bene - Etno
12.30 - 13.00	Toulky českou minulostí
13.00 - 14.00	Nula-jednička
14.00 - 15.00	Třetí dimenze
15.00 - 16.00	Ženšen
16.00 - 16.30	Nota Bene
16.30 - 17.00	Periskop
17.00 - 18.00	Monitor
18.00 - 19.00	Sedmý světadíl
19.00 - 19.30	Nota Bene - Etno
19.30 - 20.00	Četba na pokračování
20.00 - 21.00	Vstupte!
21.00 - 21.30	Toulky českou minulostí
21.30 - 22.00	Hovory o vědě
22.00 - 23.00	Třetí dimenze
23.00 - 24.00	Výběr z vysílání zahraničních rozhlasů - Radio Russia

Čtvrtek

00.00 - 00.30	Četba na pokračování
00.30 - 01.00	Nota Bene
01.00 - 02.00	Nula-jednička
02.00 - 03.00	Vstupte!
03.00 - 04.00	Zápisník zahraničních zpravodajů
04.00 - 04.30	Nota Bene - Etno
04.30 - 05.00	Kritický klub
05.00 - 06.00	Zrcadlo
06.00 - 07.00	Třetí dimenze
07.00 - 07.15	Životopisy
07.15 - 07.30	Životopisy
07.30 - 08.00	Toulky českou minulostí
08.00 - 09.00	Kontakt Dvojky
09.00 - 10.00	Natura
10.00 - 11.00	Monitor
11.00 - 12.00	Vstupte!
12.00 - 12.30	Nota Bene - Rock a Pop
12.30 - 13.00	Toulky českou minulostí
13.00 - 14.00	Ženšen
14.00 - 15.00	Třetí dimenze
15.00 - 16.00	Sedmý světadíl
16.00 - 17.00	Zápisník zahraničních zpravodajů
17.00 - 18.00	Monitor
18.00 - 19.00	Natura
19.00 - 19.30	Nota Bene - Rock a Pop
19.30 - 20.00	Četba na pokračování
20.00 - 21.00	Vstupte!
21.00 - 21.30	Toulky českou minulostí
21.30 - 22.00	Kritický klub
22.00 - 23.00	Třetí dimenze
23.00 - 24.00	Výběr z vysílání zahraničních rozhlasů - Earth & Sky

pátek

00.00 - 00.30	Četba na pokračování
00.30 - 01.00	Nota Bene
01.00 - 02.00	Ženšen
02.00 - 03.00	Vstupte!
03.00 - 04.00	Kontakt Dvojky
04.00 - 04.30	Nota Bene - Rock a Pop
04.30 - 05.00	Světlem křížem, krážem
05.00 - 06.00	Nula-jednička
06.00 - 07.00	Třetí dimenze
07.00 - 07.30	Odysea
07.30 - 08.00	Toulky českou minulostí
08.00 - 09.00	Planetárium
09.00 - 10.00	Zrcadlo
10.00 - 11.00	Monitor
11.00 - 12.00	Vstupte!
12.00 - 12.30	Nota Bene - Jazz

12.30 - 13.00	Toulky českou minulostí
13.00 - 14.00	Sedmý světadíl
14.00 - 15.00	Třetí dimenze
15.00 - 16.00	Natura
16.00 - 17.00	Kontakt Dvojky
17.00 - 18.00	Monitor
18.00 - 19.00	Zrcadlo
19.00 - 19.30	Nota Bene - Jazz
19.30 - 20.00	Četba na pokračování
20.00 - 21.00	Vstupte!
21.00 - 21.30	Toulky českou minulostí
21.30 - 22.00	Světlem křížem, krážem
22.00 - 23.00	Třetí dimenze
23.00 - 24.00	Výběr z vysílání zahraničních rozhlasů – Slovenský rozhlas - Rádio Devín

sobota

00.00 - 00.30	Vstupte!
00.30 - 01.00	Nota Bene
01.00 - 01.30	Odysea
01.30 - 02.00	Techno
02.00 - 03.00	Vstupte!
03.00 - 04.00	Zápisník zahraničních zpravodajů
04.00 - 04.30	Nota Bene
04.30 - 05.00	Toulky českou minulostí
05.00 - 06.00	Vltavín
06.00 - 07.00	Třetí dimenze
07.00 - 08.00	Vstupte!
08.00 - 08.30	Toulky českou minulostí
08.30 - 09.00	Zeměžluč
09.00 - 10.00	Meteor
10.00 - 12.00	Víkendová univerzita
12.00 - 13.00	Týden ve vědě a technice
13.00 - 14.00	Třetí dimenze
14.00 - 14.30	Periskop
14.30 - 15.00	Hudební cestopis
15.00 - 16.00	Vstupte!
16.00 - 17.00	Zrcadlo
17.00 - 17.30	Nota Bene
17.30 - 18.00	Toulky českou minulostí
18.00 - 18.30	Historický klub
18.30 - 19.00	Hovory o vědě
19.00 - 20.00	Nula-jednička
20.00 - 21.00	Nebeský cestopis
21.00 - 22.00	Vltavín
22.00 - 23.00	Týden ve vědě a technice
23.00 - 24.00	Výběr z vysílání zahraničních rozhlasů - Radio France

neděle

00.00 - 00.30	Vstupte!
00.30 - 01.00	Nota Bene

01.00 - 01.30	Kritický klub
01.30 - 02.00	Historický klub
02.00 - 03.00	Vstupte!
03.00 - 03.30	Jak to vidí ...
03.30 - 04.00	Zeměžluč
04.00 - 04.30	Nota Bene
04.30 - 05.00	Toulky českou minulostí
05.00 - 06.00	Až na konec světa
06.00 - 07.00	Třetí dimenze
07.00 - 08.00	Vstupte!
08.00 - 09.00	Nebeský cestopis
09.00 - 09.30	Nota Bene
09.30 - 10.00	Toulky českou minulostí
10.00 - 11.00	Ženšen
11.00 - 12.00	Týden ve vědě a technice
12.00 - 13.00	Sedmý světadíl
13.00 - 14.00	Třetí dimenze
14.00 - 14.30	Jak to vidí ...
14.30 - 15.00	Historický klub
15.00 - 16.00	Nebeský cestopis
16.00 - 17.00	Natura
17.00 - 17.30	Nota Bene
17.30 - 18.00	Toulky českou minulostí
18.00 - 18.30	Kritický klub
18.30 - 19.00	Periskop
19.00 - 20.00	Třetí dimenze
20.00 - 22.00	Víkendová univerzita
22.00 - 23.00	Nebeský cestopis
23.00 - 24.00	Až na konec světa